

EIZ U MEDIJIMA

SVIBANJ - LIPANJ 2016.

NASTAVAK TREANDA

BDP najviše raste kad Vlade nema

Autor: Marina Šunjerga

Foto: Robert Anić/PIXSELL

Na visok rast, slažu se ekonomisti, utjecao je raniji Uskrs, prijestupna godina koja je donijela jedan radni dan više i veća potrošnja

Gospodarske aktivnosti u prvom tromjesečju rastle su i do tri posto u odnosu na godinu prije, optimistično najavljuju ekonomisti ističući da svi podaci još nisu objavljeni pa prognoze rasta ne mogu biti sasvim precizne. Na visok rast utjecao je raniji Uskrs, prijestupna godina koja donosi jedan radni dan više i veća potrošnja, ali razlog za optimizam jest i u činjenici da industrijska proizvodnja raste, a ima podloge za očekivanja da su u prva tri mjeseca u Hrvatskoj konačno rastle i investicije. Zanimljiva je okolnost da je najveći poslijekrizni rast BDP-a zabilježen i najavljen u dva kvartala u kojima praktički nije bilo Vlade.

Bez reformi ipak neće ići

U posljednja tri mjeseca 2015. tako je na čelu bila tehnička vlada bez mogućnosti donošenja važnih odluka, a u prvom dijelu 2016. vladajući su formirali vlast. Dokazuju li ta dva tromjesečja da su poduzetnici bili u pravu kad su rekli da posluju najbolje kad im država ne smeta? Teško je tu tezu argumentirano braniti, ali rast u posljednjih šest mjeseci ipak pokazuje da na gospodarstvo pozitivno djeluje kada država manje troši i kada se gospodarstvu ostavi više prostora. Jedan od najutjecajnijih ekonomista u Hrvatskoj Željko Lovrinčević uvjeren je da je ekonomija ostvarila oko 2,2 posto rasta.

Objašnjava nam da je dobrim brojkama pridonio Uskrs koji je donio veću potrošnju, ali i da je velik prilog dala činjenica da smo imali dan više u veljači. Lovrinčević ističe da će se dio rasta ispuhati, ali vjeruje da ćemo imati relativno dobru godinu ne bude li vanjskih negativnih utjecaja. Zasad i niske kamatne stope i terorističke prijetnje na konkurentskim turističkim tržištima idu u prilog jačanju Hrvatske, ali za stabilan rast na dobrim temeljima, kaže Lovrinčević, treba provesti reforme.

Investitor Nenad Bakić dijeli optimizam i prognozira rast od 2,4 posto u prva tri mjeseca, ali i veliki rast na razini godine koji bi, kaže, mogao dosegnuti i do tri posto. Mladi ekonomist Ivica Brkljača najavljuje da ćemo rast BDP-a od 3 posto vidjeti već u prva tri mjeseca, a optimizam mu potpiruju podaci o rastu industrijske proizvodnje od čak osam posto te stabilan rast potrošnje iako bi, objašnjava, nepostojanje podataka o uvozu i izvozu te državnoj potrošnji mogli utjecati na preciznost prognoze.

I zaposlenih više

– Pojavio se optimizam koji potiče potrošnju građana, a ne treba zanemariti ni činjenicu da su narasle i doznake iz inozemstva od građana koji su posao pronašli u Europskoj uniji – kaže Brkljača. Oporavak se očitava i u rastu zaposlenosti od 1,84 posto koji se može iščitati iz podataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, a to je oko 25.000 novih zaposlenika. Ipak analitičari u bankarskim institucijama rezervirani su u prognozama pa u prosjeku daju gospodarstvu lošije ocjene i zadržavaju prognozu rasta.

ako glavni ekonomist Splitske banke Zdeslav Šantić navodi prognozu s početka godine po kojoj bi BDP mogao rasti samo 1,5 posto, ali naglašava da "određeni optimizam" daju veće aktivnosti u industriji, rast potrošnje i bolja zaposlenost. Uteg je usporavanje izvoza, ali i činjenica da ne rastu građevinske aktivnosti, što pod upitnik stavlja investicije. Dobar start godine ne znači da se možemo opustiti, ali otvara šansu da Hrvatska uhvati korak za novim članicama EU, naročito ako država pomogne boljom apsorpcijom novca iz europskih fondova i – što je najvažnije – minimalnom opstrukcijom investicija i realizacije novih poduzetničkih projekata.

PROCJENA EUROPSKE KOMISIJE BLAGO SNIŽENA S 2,1 NA 1,8 POSTO

Lovrinčević: Podcijenili su nas, rast BDP-a će biti iznad 2 posto

Autor: Igor Bošnjak

Foto: Miranda Cikotic/PIXSELL

Drugi kvartal bit će izazovan jer još nema investicija u javnom sektoru

Europska komisija blago je snizila u proljetnim ekonomskim prognozama procjenu rasta hrvatskog gospodarstva u ovoj godini na 1,8 posto, a glavni su razlog loši rezultati u posljednjem tromjesečju prošle godine.

“Rast će biti nastavljen sporim tempom nakon razočaravajućeg četvrtog kvartala 2015. godine. Hrvatski realni BDP povećao se za 1,6 posto u 2015., prvoj godini pozitivnog rasta nakon 2008. godine. Pad BDP-a u četvrtom kvartalu od 0,5 posto (na tromjesečnoj razini) oslabio je zamah za rast u 2016. godini”, ističe se u prognozama EK.

Umjereni rast zaposlenosti

Komisija je u zimskim ekonomskim prognozama procjenjivala rast RH u ovoj godini na 2,1 posto, a rast u 2015. godini na 1,8 posto. On je na kraju bio nešto niži - 1,6 posto. Za sljedeću, 2017. godinu Komisija nam predviđa rast od 2,1 posto, jednako kao i u procjenama od veljače. Prosječni rast za svih 28 zemalja članica EU Komisija procjenjuje na 1,8 posto u 2016. i 1,9 posto u 2017. godini.

Komisija navodi da će glavni pokretač umjerenog rasta biti domaća potražnja te da su niske cijene energije i tržište rada koje se oporavlja poduprli snažan rast raspoloživog dohotka kućanstava. "Međutim, s depresivnim tržištem nekretnina i padajućim cijenama ne očekuje se da će pritisci na razduživanje znatno oslabjeti u kratkoročnom razdoblju, što će voditi umjerenom rastu potrošnje", ističe Komisija. Rast investicija trebao bi ubrzati s lanjskih 1,6 na 2,6 posto u ovoj godini, zahvaljujući porastu javnih investicija, dok će privatne investicije rasti skromno zbog pritiska razduživanja.

Komisija očekuje sporiji rast izvoza i postupno stabiliziranje dobiti hrvatskih izvoznika u EU. Nakon rekordne turističke sezone 2015. godine, očekuje nešto skromniji rast izvoza usluga u 2016. i 2017. Procjenjuje da će uvoz roba i usluga blago preteći izvoz u obje godine. Umjereni rast zaposlenosti (za 1 posto u 2016., nakon što je lani porasla za 1,7 posto) trebao bi dovesti do smanjenja stope nezaposlenosti za oko 0,8 postotnih bodova, na 15,5 posto i 14,7 posto sljedeće godine. Hrvatska tako, nakon Španjolske i Grčke, koje imaju stope nezaposlenosti iznad 20 posto, ostaje država s jednom od najvećih stopa nezaposlenost u EU-u. Najmanju stopu nezaposlenosti ove godine imat će Češka - 4,5 posto.

Analitičar Željko Lovrinčević sa zagrebačkog Ekonomskog instituta kaže kako mu se čini da je ta projekcija za Hrvatsku malo podcijenjena i da će rast ove godine biti veći od 2 posto.

Rizici za turizam i poljoprivredu

- Visokofrekventni podaci kazuju da će za prvi kvartal, za koji će tek izići preliminarne procjene, rast možda biti i 2,6 posto. Tu treba uzeti u obzir da je i Uskrs ove godine bio ranije i veljača je imala jedan radni dan više. Drugi kvartal bit će dosta izazovan za rast zato što još nisu profunkcionirale one ključne stvari, a to su investicije javnog sektora. Ništa se bitno s investicijama tu nije dogodilo u svezi s izvanproračunskim fondovima. Tako da je lako moguće da stopa rasta u drugom kvartalu bude niža nego u prvom. U trećem naravno sve ovisi o turizmu, očekuje se prilično dobra turistička sezona. Sve u svemu, mislim da ima osnove da hrvatski rast ove godine bude više od 2 posto. Procjena je Europske komisije možda malo prenisko postavljena jer kada su to radili, nisu imali na raspolaganju ovaj posljednji skup podataka o industriji i trgovini, gdje je dosta visok rast - zaključuje Lovrinčević.

- To su samo administrativne procjene koje bar tri mjeseca kasne. Administracija prikuplja podatke, ima svoje metode procjene i na temelju toga daju očekivani rezultat. To u Hrvatskoj ništa ne mijenja situaciju - rekao nam je ekonomski stručnjak Ljubo Jurčić, dodajući kako se Hrvatska sada kreće po prirodnoj stopi razvoja.

- Znači, nema nikakvog djelovanja politike, a okruženje je stabilno - EU. Mi smo negdje na dnu naše situacije, a nema negativnog utjecaja politike, pa nam je stopa rasta približno 2 posto. To je prirodna stopa rasta u sadašnjoj situaciji. Hoće li ona biti 1,5 ili 2,5 ovisi o vremenskim uvjetima i situaciji u Europi. Jer ekstremna količina kiše, poplave ili suša, utječe na turizam i poljoprivredne usjeve. To čini 5 ili 6, do 10 posto BDP-a i ako tih 10 posto padne za 10 posto, onda je ukupni gubitak 1 posto. A ako toliko poraste, onda dobijete 1 posto u BDP-u. Suša pogoduje turizmu, ali uništava poljoprivredu. Ako se dogode suša ili poplava kada nam to ne odgovara, onda turizam i poljoprivreda gube i prave nam 'minus'. Prošla vlast imala je početkom mandata negativnu politiku i srušila BDP 3 do 4 posto. Pa je potom dvije godine bila 'mirna' i zemlja se stabilizirala na dnu. I sada idemo u prirodnu stopu rasta od oko 2 posto. Ako Vlada ne bude ništa radila, ta stopa rasta će biti tu negdje, no to ne znači da će narod bolje živjeti. A ako Vlada bude imala pozitivnu politiku, može se to dići i na 4 posto - kaže Jurčić.

Jakovčević stopirao imenovanje M. Vehovec

Autor: Lidija Kiseljak

Foto: Tatjana Tadić/PIXSELL

Nova je ravnateljica trebala biti imenovana još u travnju, no novo Upravno vijeće Instituta poništilo je ranije raspisan natječaj jer "želi sudjelovati u tom procesu"

Ekonomski institut čekao je potvrdu Maje Vehovec na poziciju ravnateljice, no novo Upravno vijeće Instituta na čijem je čelu profesor Ekonomskog fakulteta Drago Jakovčević stopiralo je imenovanje, odnosno poništilo natječaj. Novo Upravno vijeće imenovalo je Ministarstvo znanosti i obrazovanja krajem ožujka, a kojem je Znanstveno vijeće Ekonomskog instituta preporučilo da za ravnateljicu izabere M. Vehovec.

Sumnje da je riječ o kontroli

No Jakovčević je čekao više od mjesec dana na sazivanje sjednice na kojoj bi se nova ravnateljica potvrdila, a kada je prošli tjedan stigao poziv za sjednicu, među predloženim točkama bilo je poništenje natječaja uz tek jednostavno obrazloženje "da novi članovi Vijeća žele biti u tom procesu". Za zaposlenike Instituta takva je odluka iznenađenje, kao i činjenica da su tako dugo morali čekati na sazivanje sjednice. Postoje i sumnje da Vlada sada želi imati kontrolu nad vodstvom te znanstvene institucije. Jakovčević odbacuje takve tvrdnje i kaže da su postupili prema Statutu.

– Mi smo novi članovi i logično je da želimo novi natječaj. Nemam ništa protiv M. Vehovec, niti je poznam. Novi natječaj raspisat će se 12. svibnja i bit će otvoren dva mjeseca – objašnjava Jakovčević.

Znat će se u srpnju

Do tada će na poziciji v. d. ravnateljice ostati Maruška Vizek. Naime, nakon što je bivša ravnateljica Dubravka Jurlina-Alibegović imenovana za ministricu, Ekonomski je institut raspisao natječaj za izbor novog ravnatelja na koji su se prijavile tri kandidatkinje, a imenovanje je predviđeno za početak travnja. Odgodom, to će biti poznato tek u srpnju.

RESORNA MINISTRICA LAKONSKI O PROMJENAMA U MIROVINSKOM SUSTAVU

Šikić: Mirovinska reforma, to će se odnositi samo na našu djecu

Autor: Jagoda Marić

Na primjedbu novinara da je zakon koji je donijela prošla Vlada predviđao da se to dogodi 2038. godine, a da se sada predlaže da se to dogodi 2028. godine ministrica je odgovorila: »To znači da nećemo kasnije u mirovinu mi, nego naša djeca«.

Ministrica rada i mirovinskog sustava Nada Šikić ne vjeruje da je dio HDZ-ovih zastupnika u parlamentu protiv Vladine mirovinske reforme, tim više što je već ranije, prije dolaska HDZ-a na vlast propisano da se dobna granica za odlazak u starosnu mirovinu diže na 67 godina.

Na primjedbu novinara da je zakon koji je donijela prošla Vlada predviđao da se to dogodi 2038. godine, a da se sada predlaže da se to dogodi 2028. godine ministrica je odgovorila: »To znači da nećemo kasnije u mirovinu mi, nego naša djeca«. I doista ministrice se ne tiče spomenute reforma, ali potpuno je nejasno zašto joj je argument da se ona odnosi na buduće generacije, jer ona zahvaća sve rođene nakon 1961. godine, odnosno sve one ispod 55 godina starosti. Tako bi se, primjerice, odnosila i na sve članove u Vladi osim ministrice Šikić, prvog potpredsjednika Vlade Tomislava Karamarka i ministra poljoprivrede Davora Romića.

Ništa o učincima

Lakonski odgovor ministrice Šikić o tome da se promjene tiču budućih umirovljenika, pa se valjda ne treba oko njih previše uzbuđivati, najbolje govori u kakvom se ozračju stvara još jedna reforma mirovinskog sustava u Hrvatskoj. Tomu u prilog ide i činjenica da se nakon velike mirovinske reforme, kad su uvedeni drugi i treći mirovinski stup, u Zakon o mirovinskom osiguranju u manje od 15 godina interveniralo više od 20 puta, a da o učincima te reforme nitko nije govorio.

Tako je i sada, tu i tamo se pojave inicijative o ukidanju drugog mirovinskog stupa, ali o samim njegovim učincima ili prilagođavanju novim uvjetima nitko ne govori. Svi oni koji su po zakonu morali ući u drugi mirovinski stup, dakle imali su do 40 godina početkom 2002. godine, morat će raditi do 2038. godine ako prije toga ne skupe 41 godinu staža. To znači da će se njihova individualna štednja koju političari često nazivaju privatnom imovinom skupljati 36 godina, ali oni prije odlaska u mirovinu o njoj niti mogu odlučivati niti njome mogu raspolagati. Da bi od nje imali koristi sada morat će čekati dvije godine dulje.

Otvora to bezbroj novih pitanja i situacija kad je drugi stup u pitanju, pa tako ekonomski analitičar Željko Lovrinčević ističe da je vrijeme da Hrvatska napravi valorizaciju drugog mirovinskog stupa, koja nikako ne znači ukidanje, ali znači prilagođavanje novim uvjetima.

– Ako već govorimo da je to privatna imovina građana morali bismo razgovarati da i oni imaju nekakav utjecaj, preko svojih predstavnika, na to kako se ona ulaže. Moramo razgovarati i o strukturi ulaganja, odnosno o limitima za pojedine investicije, jer tako većinu novca, čak 75 posto imamo u državnim obveznicama, napominje on. Uz to bi se ponovo moralo, smatra Lovrinčević otvoriti i pitanje naknada društvima koja upravljaju mirovinskim fondovima, ali i konkurencije među njima, jer se u pojedinim

zemljama svakih pet godina bira novo društvo za upravljanje kako bi se postigli što bolji uvjeti za osiguranike.

– Tu je u končanici, za današnje radnike i buduće umirovljenike možda i najvažnije pitanje koje se tiče raspolaganja i nasljeđivanja onoga što svi u Hrvatskoj zovu privatnom štednjom, ali za nju vrijede gotovo ista pravila kao i za prvi stup, ističe Lovrinčević. Dakle, u slučaju smrti radnika prije ostvarivanja mirovine štednja iz drugog stupa je predmet nasljeđivanja. Ta sredstva mogu se čak i oporučno ostaviti kao i sva druga privatna mirovina.

Nasljeđivanje

No, ako netko umre nakon što je već počeo primati mirovinu, makar to bilo samo godinu dana, sredstva fonda se ne nasljeđuju već se nasljeđuje mirovina koja se izračunava prema faktoru nasljeđivanja, koji ovisi o broju članova koji koriste mirovinu. To znači da onaj tko nema zakonske nasljednike koji koriste obiteljsku mirovinu zapravo ostavlja svoja sredstva u fondu.

– Osim što je problematično da ta sredstva ostaju u fondu, još je gore da čovjek sada kad se čeka na 67 godina za mirovinu može tri ili četiri godine provesti na burzi bez ikakvih primanja, umrijeti prije samog ostvarenja mirovine i njegova sredstva iz drugog stupa, a govorimo o desecima tisuća, možda i stotinama tisuća kuna, ako je imao prosječnu bruto plaću, za njega osobno nikada nisu značila ništa. Vrijedila su mu jednako kao i prvi stup. Zato se mora razmisliti o tome da se ljudima uz određene diskont, nakon određenih godina uplate i navršenih godina života omogući da iskoriste dio svojih uplata u drugi stup, ako je to već privatna imovina, zalaže se Lovrinčević.

On ističe da će ljudi u nezaposlenosti biti socijalni slučajevi na teret državi, da će ovisiti o socijalnoj pomoći, a da će do 67. godine čekati da dobiju svoju štednju iz drugog stupa. Smatra da bi za drugi stup, po uzoru na Sloveniju, trebala vrijediti pravila trećeg stupa. Na primjedbu da će oni koji ranije krenu raditi, odmah nakon srednje škole, primjerice zidari, konobari ili varioci moći u mirovinu i sa 62 godine ako skupe 41 godinu staža Lovrinčević odgovara da bi bilo zanimljivo vijdeti koliko je ljudi iz te struke radilo bez prekida i gubitka posla ili koliko njih nije nekoliko godina bilo prisiljeno raditi na crno, pa da bez problema skupe 41 godinu staža.

ANALIZIRAMO JE LI BRUXELLES U PRAVU

Ovo je tužna hrvatska stvarnost: ekonomski rast ovisi nam o tome hoće li biti sunce ili kiša

Autor: Ružica Mikačić

Foto Luka Gerlanc/EPH

Sad kad su domaći turistički čelnici već najavili kako će sezona 2016. godine biti još bolja od lanjske rekordne jer nam niz okolnosti u turističko-sigurnosnim aspektima u Europi ide na ruku, stigao je hladan tuš Europske komisije koja je u svojim proljetnim ekonomskim prognozama ovih dana kazala kako se "nakon rekordne turističke sezone 2015. godine u Hrvatskoj očekuje nešto skromniji rast izvoza usluga u 2016. i 2017. godini".

Zbog toga je snižena procjena rasta hrvatskog gospodarstva u ovoj godini na 1,8 posto sa ranijih 2,1 posto. Sporiji rast izvoza roba, pojašnjeno je, izravno je povezan s prihodima u turističkoj sezoni, a EK procjenjuje da će ti prihodi rasti u ovoj i idućoj godini sporije nego je Hrvatska planirala.

Osam milijardi

Lanjsku godinu smo, naime, završili sa rekordnih gotovo 8 milijardi eura prihoda od turizma po podacima Hrvatske narodne banke, a daljnji rast dolazaka i prihoda najavljen je i za ovu godinu. Tako je ministar turizma Anton Kliman u nizu javnih nastupa kazao kako bi "smatrali uspjehom rezultat turizma Hrvatske u 2016. koji bi prema stopi rasta nadmašivao očekivani prosjek za Europu od 4,5 posto". Kada se zna da je udio prihoda od putovanja odnosno turizma u ukupnom hrvatskom BDP-u u 2015. godine iznosio 18,1 posto, jasno je koliko smo gospodarski ovisni o tom sektoru.

I sada nam Europska komisija šalje "proljetno upozorenje" kako ne trebamo očekivati lanjski porast zarade od turizma, što je izazvalo sumnje ili u prognoze naših turističkih čelnika ili u procjene EK. Jer, ili nam neće doći turista koliko planiramo ili će oni manje trošiti nego smo to mi kao domaćini predvidjeli. No, neovisno o tome tko će u konačnici biti bolji prognozer, ovo razmišljanje Europske komisije grubo podsjeća na

nevjerojatnu ovisnost hrvatskog gospodarskog sektora o turizmu. A on je, kako god da se okrene, i dalje izravno vezan za sunce i kišu te sigurnosne okolnosti u okruženju.

I ugledni ekonomski analitičari koji su komentirali takve prognoze EK o našim turističkim kretanjima, slažu se da je sve u rukama neba. Tako prof. dr. sc. Ljubo Jurčić kaže kako pitanje hoće li nam stopa gospodarskog rasta biti 1,5 ili 2,5 posto ovisi o vremenskim uvjetima i situaciji u Europi.

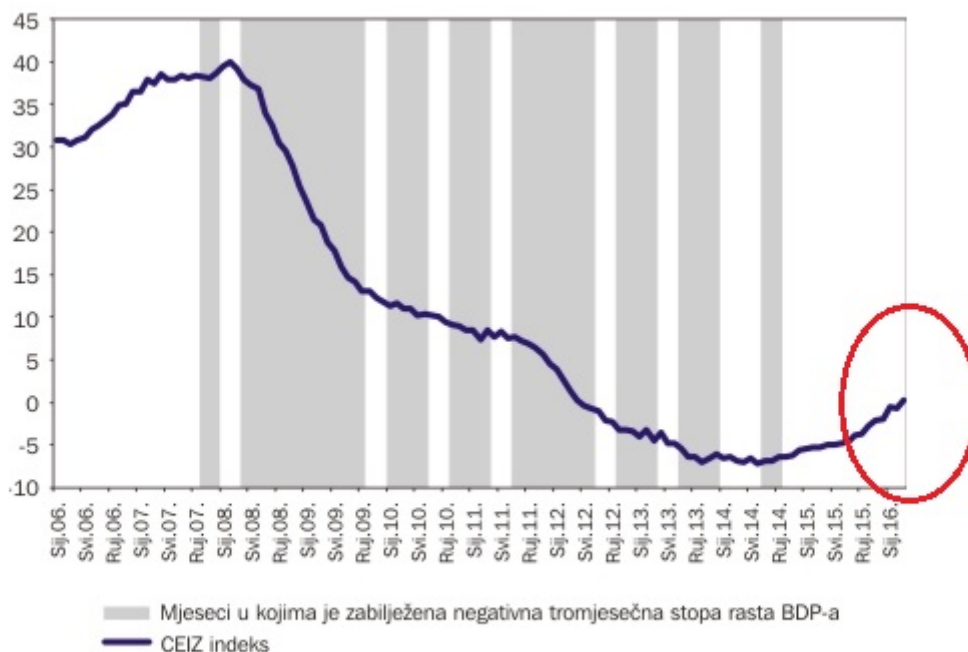
Lipanj i rujan

Sa njim se u ocjeni slaže i dr. Željko Lovrinčević, analitičar Ekonomskog instituta koji kaže da "stopa gospodarskog rasta ovisi o okruženju, odnosno situaciji u Europi i o vremenu. Stopu rasta može nam pokvariti kiša u turizmu ili suša u poljoprivredi. Te promjene mogu za 0,5 posto promijeniti gospodarski rast u Hrvatskoj", kazao je dr. Lovrinčević.

Sva gospodarska kretanja su nam, dakle, u izravnoj ovisnosti o vremenskoj prognozi koja je ključni čimbenik naše turističke, pa tako i gospodarske uspješnosti, zaključak je koji se nameće nakon svih komentara. Turistički djelatnici, pak, i dalje po stanju rezervacija i bookinga za glavni dio sezone očekuju rezultate najmanje jednake lanjskima, a prostora za rast, kažu, ima u lipnju i rujnu u kojima bi se moglo napraviti i do 20 milijuna noćenja više. Naravno, ako se nebo smiluje i pošalje toplo i sunčano vrijeme koje je naš glavni adut u povećanju turističkog prometa.

Ekonomski institut: Nastavlja se rast gospodarstva

Autor: M.R. / EIZG

Izvor: Ekonomski institut, Zagreb.

NAKON rasta vrijednosti CEIZ indeksa u zadnjem tromjesečju prošle godine, trend rasta nastavio se i u prvom tromjesečju 2016., objavio je Ekonomski institut.

CEIZ indeks je tako u prvom tromjesečju 2016. zabilježio kumulativno povećanje za 2,2 indeksna boda u odnosu na zadnje tromjesečje 2015. godine.

U ožujku ove godine CEIZ indeks porastao je za čak 5,4 indeksnih bodova u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, što je najveće takvo povećanje zabilježeno od srpnja 2007. godine. Budući da je indeks zabilježio kumulativno povećanje vrijednosti u prvom tromjesečju ove godine koje intenzitetom odgovara kumulativnom rastu vrijednosti indeksa iz zadnjeg tromjesečja 2015., možemo zaključiti da ekonomska aktivnost u 2016. bilježi stabilan uzlazni trend uspostavljen u drugoj polovici 2015.

Povećanje vrijednosti CEIZ indeksa u prvom tromjesečju 2016. također sugerira da će se oporavak BDP-a koji je zabilježen prošle godine nastaviti te da će tromjesečna stopa promjene desezoniranog BDP-a u prvom tromjesečju imati pozitivan predznak, navode iz Ekonomskog instituta.

Što je CEIZ indeks?

Koincidentni ekonomski indikator – CEIZ indeks – je mjesečni složeni indikator poslovnog ciklusa razvijen na Ekonomskom institutu, Zagreb. Njegova je svrha da pruži pravovremenu informaciju o trenutnom stanju poslovnoga ciklusa, zbog čega se vrijednost CEIZ indeksa mijenja istovremeno s promjenama poslovnoga ciklusa. CEIZ indeks je izrađen primjenom modela dinamičkih faktora i Markovljevog modela promjene režima.

ANALIZA TERITORIJALNOG PREUSTROJA

Župani naručili veliku studiju pa je odbacili zbog zaključka: Treba spajati županije

Autor: Marina Klepo

Foto: EPH

U zadnjih desetak godina u zemljama EU dogodilo se val reformi lokalne samouprave. Od 11 zemalja, osam ih je uvelo i promjenu načina financiranja i teritorijalnog ustroja: Danska, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Latvija i Njemačka u kojoj je, primjerice, od 1990. broj općina smanjen za 30 posto. U Latviji, pak, broj općina i gradova smanjen je s 586 na 119. U Danskoj je broj općina smanjen s 271 na 98, a 13 županija zamijenjeno je s pet regija, dok je u Irskoj broj lokalnih tijela smanjen s 244 na 102, a broj regija s osam na tri. (M.K.)

U jeku rasprave o teritorijalnoj reformi, Hrvatska zajednica županija (HZŽ) naručila je analizu Ekonomskog instituta na tu temu, ali kada je ona završena, naručitelj je uredno platio, ali nije i prihvatio. Od Gorana Pauka, šibensko-kninskog župana koji trenutačno predsjedava HZŽ-om, nije bilo moguće doznati što im se nije svidjelo.

Studija pod naslovom "Smjernice za reformu fiskalnih odnosa u Republici Hrvatskoj", koju je vodila Sandra Švaljek, daje niz preporuka teritorijalnog preustroja zemlje vodeći računa o ekonomskim, pravnim, političkim i socijalnim aspektima tog problema o kojem se raspravlja već 15 godina. Kada je riječ o županijama, trenutačno prijepornom političkom pitanju, studija navodi kako su razlozi za zadržavanje statusa quo "uglavnom emotivnog ili političkog karaktera", dok racionalni argumenti govore u prilog njihova smanjenja, odnosno okrupnjavanja (niži troškovi, veći kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata, jednostavnije provođenje infrastrukturnih projekata, lakše definiranje regionalne politike).

Županija dobra za Liku

Međutim, zbog otpora spajanju županija, autori studije zaključuju da bi "bilo uputno u prvoj fazi provesti reformu bez okrupnjavanja druge razine vlasti"... No, u prijelaznom razdoblju ocjenjuju da bi trebalo

financijski poticati spajanje postojećih županija, odnosno zajedničko obavljanje određenih funkcija. Rizik je takvog pristupa, kako sami navode, da ponestane reformskog entuzijazma i da se druga faza nikada ne realizira.

U svakom slučaju, ocjenjuje se da bi teritorijalni preustroj trebao početi okrupnjavanjem jedinica lokalne samouprave u onim županijama u kojima je identificiran "visok stupanj fragmentacije i visok udio stanovnika u urbanim sredinama". Tako najveću korist od okrupnjavanja studija nalazi "u urbanim sredinama u okolici regionalnih središta". Jedno od obilježja takvih područja su i velike dnevne migracije pa, među ostalim, ulaganja u infrastrukturu regionalnih centara (obrazovanje, zdravstvo, kultura) imaju veći pozitivni učinak. To bi okrupnjavanje uključilo općine i gradove u 10 županija: Međimurskoj, Brodsko-posavskoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Istarskoj, Primorsko-goranskoj, Osječko-baranjskoj, Splitsko-dalmatinskoj, Zadarskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Varaždinskoj.

S druge strane, vrlo malo opravdanja nalazi se za spajanje općina i gradova u županijama s isključivo ili pretežito ruralnim zajednicama kao što su Ličko-senjska, Šibensko-kninska, Virovitičko-podavska, Karlovačka i Koprivničko-križevačka. U tim područjima, s rijetko naseljenim stanovništvom, smatra se da "treba približiti ponudu javnih dobara i usluga". Po kojem kriteriju spajati općine i gradove? Finska je, primjerice, poticala spajanje jedinica lokalne samouprave kako bi njihov broj stanovnika dosegao barem 20.000, što se smatralo minimumom da bi se usluga primarne zdravstvene zaštite pružala na efikasan način.

Promjena financiranja

S obzirom na kretanje troškova za opće javne usluge po stanovniku, studija zaključuje da bi u Hrvatskoj bilo opravdano okrupnjavanje na način da bi općine trebale imati najmanje 5000 stanovnika, a gradovi najmanje 10.000 stanovnika.

"Alternativno, donja granica broja stanovnika u županijama s većom gustoćom naseljenosti mogla bi iznositi 10.000 stanovnika za općine i 20.000 za gradove", stoji u studiji. Prema sadašnjem stanju, od 127 gradova, u čak njih 60, ili gotovo polovici, broj stanovnika manji je od 10.000, a dva grada (Vis i Komiža) imaju manje od 2000 stanovnika. Prosjek za 428 općina je tri tisuće stanovnika, pri čemu ih više od trećine ima manje od dvije tisuće stanovnika, a 37 ih nema ni tisuću.

Na kraju, studija sugerira i reformu financiranja jedinica lokalne i regionalne samouprave. Prihodi kojima one raspolažu razmjerno su niski (17,6 posto ukupnih prihoda države) i po tom kriteriju lošije od Hrvatske stoje samo tri zemlje EU: Luksemburg, Irska i Grčka. Jednako tako, vrlo je niska i decentralizacija javnih rashoda.

Kako se uglavnom financiraju od poreza na dohodak, koji je nepouzdan jer ga središnja vlast koristi za svoje ciljeve, preporučuje se porez koji bi lokalnim vlastima omogućio veću samostalnost u odlučivanju poreznog opterećenja na njihovu području. Među ostalim, to bi im omogućilo uvođenje poreza na nekretnine koji je, inače, izvor oko dvije trećine prihoda lokalnih jedinica u zemljama EU.

Osnovica poreza na nekretnine, navodi se, bila bi identična osnovici komunalne naknade, ali bi se njezina visina izračunavala na temelju vrijednosti, a ne površine.

ODLJEV RADNIKA

Iz zemlje odlaze i inženjeri s plaćom od 15 tisuća kuna

Autor: Dario Kuštro

Foto: Dario KUŠTRO

Stručnjaci ističu kako demografske probleme za sada nitko ne zna riješiti

Problem odljeva stanovništva iz Slavonije, a jednako tako i iz ostalih dijelova Hrvatske, a potom i depopulacija, problemi su koji se u Hrvatskoj počinju sve ozbiljnije shvaćati.

Loša demografska kretanja u bližoj budućnosti Hrvatskoj će donijeti i fiskalni deficit. Upozorio je na ovo Saša Drezgić, zamjenik ministra financija u Opatiji na skupu ekonomista u organizaciji osječkog Ekonomskog fakulteta.

Iako je ovaj trodnevni stručno znanstveni skup akademske i gospodarske zajednice tematski najavljen kao sinteza onoga što je Hrvatska učinila u tri godine članstva u Europskoj uniji, ovaj put o Europi se manje govorilo, a dominirale su domaće teme.

Ivan Miloloža, predsjednik Nadzornog odbora Munje, jasno je ukazao na problem odlaska radnika – iz njegove tvrtke od početka godine u Europu je otišlo 15 inženjera, bez obzira na to što su neki od njih imali i plaću od 15 tisuća kuna. Željko Lovrinčević problem demografije smatra najvećim hrvatskim problemom, ali kaže kako ga za sada nitko ne zna riješiti. Za Damira Novotnyja glavni problem hrvatskog gospodarstva je to što je u njemu "previše politike", Ljubo Jurčić najavljeni paket reformi Vlade doživljava previše činovničkim i za njega to nije ništa drugo nego "malo otpuhivanja prašine sa stroja".

Nešto optimizma donosi Hrvoje Stojić, glavni analitičar Hypo banke, najavljujući ponovno pozitivna očekivanja od turističke sezone te stabilan tečaj kune do kraja godine. Ekonomisti, ali i predstavnici

akademske zajednice, dotakli su se i najavljene prodaje državnih tvrtki, kažu, mora se poraditi na "pozitivnim očekivanjima od privatizacije".

Prvog dana kongresa u raspravi je sudjelovalo nekoliko župana, među njima i domaćin Zlatko Komadina, primorsko-goranski župan, razgovaralo se o županijskom ustroju, treba li ukidati ili reducirati njihov broj. Župani su se u jednom dijelu složni – državu treba decentralizirati, a nad radom županijskih tijela ima previše "tutorstva države".

LOVRINČEVIĆ ZA VEČERNJI

Problem su demografija, društvene podjele i odsudstvo privatizacije

Autor: Večernji list/ib

Vlada se mora obratiti javnosti i poručiti da je ključni problem Hrvatske demografija, da problem sada možemo riješiti 111 povećanjem poreza ili prodajom imovine. U suprotnom imat demo Još veći odljev ljudi. Odnosno, kaže Željko Lovrinčević s Ekonomskog instituta, Vlada mora suzbiti društvenu krizu u kojoj se nalazimo.

Politička kriza i loše vodstvo dugo su već kočnica razvoja. Nijedna stranka nema čelnih ljudi koji će ponuditi rješenja i viziju, a to se onda odrazilo na sve snažniju društvenu krizu. „Demografija je kod nas ključni problem. Nijedna zemlja unutar Europe nema takav problem – da je istodobno prisutna stara populacija i odljev mladih ljudi. Zato nijedan program koji Vlada predlaže, od mirovinskog do zdravstvenog, uskoro neće biti održiv“, kaže Lovrinčević.

„S Markova trga treba objasniti da trenutačno postoji opcija ili prodaje državnih udjela ili oporezivanja privatne imovine. Jer gospodarski rast nije dovoljan da pokrije obveze. On može pokriti tek polovicu iznosa kamata koje u jednoj godini moramo platiti. To znači da za ostatak moramo tražiti druge izvore, kroz prodaju ili nove poreze. To znači i da za standard građana ne ostaje ništa. Mi smo rekorder jer i pored tolikog napretka u tehnologiji mi imamo isti standard kao i 1974. godine, a s obzirom na situaciju, bit će isti i 2024. godine“, naglasio je Lovrinčević za tiskano izdanje Večernjeg lista.

O komentarima Europske komisije.

„Europska komisija ima cilj, a mi biramo instrumente. Trenutačno su to oni vezani za prodaju državne imovine, a kako se privatna ne može prodati, onda će se ta imovina oporezivati. No kako je u Saboru tanka većina, izglasavanje prijedloga za oporezivanje imovine je upitno jer, ako se to provede, treba naći i rješenje za financiranje lokalne države. Kada se uvede porez, u nekim dijelovima Hrvatske porezna obveza će biti jednaka cijeni koju će netko moći dobiti za tu nekretninu. Pa će se gotovo nekretnine poklanjati. A dodatno bi moglo otvoriti pitanje iseljavanja“, rekao je Lovrinčević.

Dodao je kako je zagovornik privatizacije svega što je tržišno, dok prirodu i monopol treba zadržati. No uskoro će sigurno doći na red i prodaja energetske kompanije.

NEMA HRABROSTI

Vlada neće ukidati porez na plaće od 40%, nego ga samo smanjiti na 35%?

Piše: Ljubica Gatarić

Foto: Boris Ščitar/PIXSELL

Premijer Orešković i ministar Marić ipak nisu spremni ukinuti najvišu stopu poreza na dohodak nego će ići na njezino spuštanje za nekoliko postotaka

Iz više izvora doznajemo da premijer Orešković i ministar financija Zdravko Marić ipak nisu spremni ukinuti najveću stopu poreza na dohodak od 40 posto nego će ići na njezino spuštanje za nekoliko postotnih poena. Porezni stručnjaci koji češljaju porezni sustav pripremili su niz simulacija, a prema informacijama kojima raspolažemo, najviše izgleda da prođe ima varijanta po kojoj bi se dohodak nastavio oporezivati s tri stope, od kojih bi najveća bila nešto blaža od sadašnje. Uz poreznu upravu, najviše posla na pripremi simulacija ima Institut za javne financije.

Dati svima

U nizu prijedloga postoji čak i varijanta vraćanja na četiri stope, što smo jedno vrijeme također imali u Hrvatskoj. Te četiri stope su, primjerice, bile 15, 25, 35 i 45 posto, s time što nitko više ne predlaže povratak na 45 posto, nego bi plafon za oporezivanje plaća bio na 35 ili 36 posto. Nakon što se uračunaju osobni odbici svakog zaposlenog, trenutačno se porez na dohodak plaća prema tri stope – 12, 25 i 40 posto, na koje se dodaje i pripadajući lokalni prirez. Radnici s nižim primanjima ga gotovo i ne plaćaju, no poslovna i akademska zajednica godinama se žali da država guši najkreativniji i najinventivniji dio društva jer se stopa od 40 posto zaračuna na relativno niska primanja ako se uspoređujemo s drugima. Hrvatska reže 40 posto

neto plaće iznad 1500 eura mjesečno, dok se u drugim zemljama uzimaju najoštrije škare na plaće iznad 4 ili 5 tisuća eura mjesečno. Svi se slažu da nema nikakvog razloga da inženjeru koji zarađuje 20 tisuća neto, porezi i doprinosi iznose još 30 tisuća kuna, samo je pitanje kome uzeti da bi se njemu dalo.

Sugovornik iz HDZ-a ističe da promjene treba voditi tako da ih osjeti većina zaposlenih, a ne samo oni s primanjima koja se za naše prilike mogu smatrati visokima. Istom se logikom vodio i SDP koji također nije dopustio svom ministru financija Lalovcu da ukine stopu od 40 posto, nego je svima povećao osobni odbitak te time rasteretio plaće za približno dvije milijarde kuna. Otkako je došao u Ministarstvo, Marić važe svaku riječ kad govori o poreznim promjenama, no u posljednje vrijeme posebno ističe da one moraju biti fiskalno održive, socijalno pravedne i jednostavne. Uz to, Marić rado govori i o širenju porezne baze, jer se Hrvatska ubraja u zemlje s velikim poreznim utajama.

Poseban je pritisak i s lokalnih razina jer je porez na dohodak prihod gradova, općina i županija, a ne državnog proračuna. Ukinu li im se ta stopa, procjenjuje se da bi lokalne vlasti ostale bez 1,3 milijarde kuna koje im država ne može nadoknaditi iz poreza na nekretnine jer ga planira uvoditi u fazama. Spuštanjem druge stope poreza na dohodak prema 20 posto izbjegao bi se prigovor da Vlada pogoduje samo najbogatijima, jer bi se indirektno povećale plaće radnika čija su primanja ispod ili oko prosječnih u zemlji. To se isto može postići i povećanjem neoporezivog dohotka.

Kontrola drugog dohotka

Jednom dijelu poreznih stručnjaka trn u oku je i drugi dohodak, na koji se plaća 25% poreza, pogotovo kada ga tvrtke koriste za isplatu debelih bonusa menadžerima. Taj drugi dohodak omogućuje menadžerima da za milijunske bonuse plate 25% poreza, dok se liječniku ili inženjeru od njegove plaće uzme 40%!

Analitičar Ekonomskog instituta Danijel Nestić kaže da treba biti oprezan s promjenama kad je riječ o porezima, pogotovo nije li Vlada spremna presjeći i ukinuti stopu od 40%.

– Sve ovisi o tome što je cilj. Idealno bi bilo ne mijenjati ništa nema li znatne koristi od promjene – kaže Nestić. Novi zamjenik ministra financija Saša Drezgić u svom prvom dužnosničkom istupu na konferenciji u Opatiji kazao je da treba smanjivati izravne poreze, što porez na dohodak jest, ali on je posebno istaknuo poreze na prihode od kapitala. Njih je kroz 12 posto poreza na dividendu i kamatu uvela bivša Vlada. Potkraj lipnja Vladini bi prijedlozi trebali u javnu raspravu.

ALTERNATIVNI PRISTUPI U RAZVOJU GRADOVA I REGIJA

Završen četvrti Zagreb Forum

Autor: Večernji.hr

Foto: PR FOTO

Zagreb Forum 2016 bio je fokusiran na izmjenu iskustava i razvoj platforme za promociju alternativnih modela razvoja kao sponse u povezivanju važnih interesnih skupina pri razradi projektnih inicijativa i rješenja za razvoj pametnih gradova.

Zagreb Forum 2016, međunarodna konferencija posvećena alternativnim pristupima u razvoju gradova i regija, održala se ove godine po četvrti put 23. svibnja 2016. godine u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu.

Konferenciju su organizirali Grad Zagreb, Razvojna agencija Zagreb, GFS (GoForeSight) Institut i HISB (Hrvatski institut za studij budućnosti). Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Grada Zagreba te pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović. Pokrovitelji su bili i Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora -Obrtnička komora Zagreb i Sveučilište u Zagrebu. Po prvi puta ove godine Konferencija je imala i Zemlju partnera - Španjolsku, predvođenu Veleposlanstvom Kraljevine Španjolske u Republici Hrvatskoj Nj.E. Eduardom Aznarom. Večernji list i Radio 101 bili su medijski partneri Konferencije.

Nakon pozdravnih govora izaslanice gradonačelnika Grada Zagreba Vesne Kusin, zamjenice gradonačelnika; izaslanika Predsjednice Republike Hrvatske Davorina Štetera, predsjednika Hrvatske mreže poslovnih anđela i člana Vijeća za gospodarska pitanja Predsjednice Republike; veleposlanika Kraljevine Španjolske u

Republici Hrvatskoj Nj.E. Eduardo Aznar, te predsjedatelja Zagreb Foruma Frane Šesnić, direktora Razvojne agencije Zagreb, uzvanicima se obratio Lorenzo Madrid, direktor - ICT & Smart Cities, Astros Systems Inc., iz SAD-a.

Kroz key note speech Lorenzo Madrid je istaknuo: „Smart City koncept je složen od niza komponenti koje se međusobno nadopunjuju. On predstavlja težnju razvoju cjelovitih i održivih gradova s naglaskom na kvalitetu života ljudi i bolji odnos prema okolišu. Divno je vidjeti benefite provođenja Smart City rješenja. Da bi se benefiti mogli ostvariti potrebno je provesti mjerenja i evaluaciju implementiranih rješenja. Mjerenja predstavljaju bazu koja je temelj pri donošenju odluka u gradovima. Ta baza bi trebala biti detaljna, relevantna i javno dostupna kako bi i građani bili upućeni u podatke na temelju kojih se donose odluke o njihovim gradovima. Uz ekonomsku (BDP), nipošto ne smijemo zanemariti neekonomsku metriku koja proizlazi iz istraživanja zadovoljstva i sreće građana. Upravo to zadovoljstvo predstavlja temelj angažmana i kreativnosti građana te tako zatvara povezani ciklus međuovisnosti unutar pametnih gradova.“

Konferencija se bazirala na 5 tematski određenih sesija.

Tema prva sesije bila je Pametni urbani razvoj.

U prvoj sesiji Mario Cortés Carballo, zamjenik gradonačelnika Grada Malage istaknuo je: „Malaga u kontekstu pametnog urbanog razvoja postiže veliki uspjeh. Taj uspjeh se temelji na politici ušteda, politici upravljanja i politici potpora građanima. Kada postoji dobar plan, moguće je ostvariti velike uštede. Programe vezane uz uštede prvo smo proveli na sustavu javnih zgrada implementacijom inovativnih rješenja koja omogućuju velike uštede u kontekstu potrošnje vode, grijanja, hlađenja, rasvjete i sl. Nakon toga smo proveli projekt vezan uz pametan parking, kroz koji se pomoću navigacije ka slobodnim mjestima štedi vrijeme i energija. Što se tiče politike upravljanja, bitno je aktivnosti provoditi kroz integrirani centar koji raspolaze svim prikupljenim i relevantnim podacima.

Kod pružanja potpora građanima, bitno je potaknuti njihovu inicijativu, ali i razumjeti što se tim inicijativama želi konkretno postići.“

Pametni urbani razvoj se neizbježno temelji na intenzivnoj upotrebi znanja i tehnologija, a sve u cilju povećanja kvalitete i zadovoljstva života građana.

Tema druge sesije bila je Urbani izazovi – Strategije i projekti za pametni razvoj.

U ovoj sesiji posebno bi istaknuli izlaganje Jordia Hereua Bohera, bivšeg gradonačelnik Barcelone, koji je naglasak stavio na pitanje rastućih gradova te njihova kretanja u smjeru održivosti, ekologije i neovisnosti. „Projekti pametnog razvoja su zahtjevni i dugoročni te traže pomno definiranu strategiju. Projekt razvoja Barcelone bio je temeljen na nekoliko prioritetnih ciljeva s naglaskom na obnovu javnih prostora, održivost, solventnost gradske uprave, ulaganja u edukaciju i kulturu, multikulturalnost, ekonomiju znanja, pozicioniranje i brendiranje grada, integracija unutar globalne ekonomije te tehnologije u službi strateških projekata. Provedbom ovih projekata stvorili smo javne prostore u kojima građani dijele slične interese te smo kreirali nove industrije bazirane na znanju. Naše društvo se promijenilo. Danas je ono multikulturalno i predstavlja budućnost za našu zemlju. Naša glavna vrijednost je stvoriti grad za svakoga, uz naglasak na stvaranje potpuno novog, zelenog sektora. Promjenom administracije, transformom obrazovnog sustava i poboljšanjem općih uvjeta uspjeli smo uskladiti sve bitne komponente grada i postići zavidan rast.“

Kroz treću sesiju obradila smo temu naslova Industrijska rješenja za gradove.

Na tu temu Damir Medved je istaknuo: „Urbanizacija je rezultat ekonomskoga rasta. Transformacija na znanju bazirane ekonomije vodi rastu gradskih područja ali i koncentraciji poduzetničkih inicijativa u tim područjima. Ljudi biraju život u gradovima i zbog gradskog načina života. Najveći izazovi s kojima se gradovi

susreću su kako osigurati siguran život, prilagodljivost, efikasnost i konkurentnost za građane, gospodarstvo i društvo u cjelosti.“

Tema četvrte sesije bila je Strategije i instrumenti financiranja.

Frane Šesnić u izlaganju na ovu temu je istaknuo: „Postoji značajna korelacija između veličine tržišta i dostupnosti financijskih instrumenata, a ona ima znatan utjecaj i na start-up zajednicu. Kao bi potaknuli razvoj start-up poduzetništva neophodno je potaknuti i međusektorsku kulturu zajedničkog ulaganja različitih dionika. Važnu ulogu ima likvidnost cjelokupnog gospodarstva, ali i porezna politika koja bi trebala biti poticajna za razvoj poduzetništva. U smislu stvaranja pozitivnog poduzetničkog ozračja zadovoljstvo mi je prezentirati novi projekt predakceleracijskog programa Startup factory Razvojne agencije Zagreb koji za cilj ima jačanje poduzetničkog ekosustava na području Zagreba. Prvo područje na koje smo fokusirani je implementacija pametnih rješenja u svrhu poboljšanja kvalitete turističke ponude grada Zagreba.“

Kroz posljednju, petu sesiju Projekti i poslovni slučajevi, između ostalih, svoje uspješne projekte prezentirali su i vlasnici inovativnih tvrtki iz Tehnološkog parka Razvojne agencije Zagreb.

Anita Bušić, uspješna inovatorica i direktorica tvrtke Live Good prezentirala je svoj inovativni i mnogostruko nagrađivan sustav BodyRecog namijenjen analizi i mjerenju ljudskog tijela uz pomoć kamere pametnog telefona. Korištenje ovakvog sustava moglo bi uvelike utjecati na sprečavanje raznih bolesti te tako utjecati i na poboljšanje opće kvalitete života građana.

Marko Matenda, inovator i direktor tvrtke Visiobike, kreator izuma električni bicikl prezentirao je svoj projekt te njegov potencijal utjecaja na smanjenje zagađenja, utjecaja na ljudske zdravlje i indirektno na kvalitetu života u gradu.

I na samom kraju konferencije Zagreb Forum 2016, inicijator Frane Šesnić, te suorganizatori Zoran Aralica i Blaž Golob zahvalili su izuzetnim predavačima, moderatorima i svim prisutnim sudionicima te zaključili kako se kvaliteta ove međunarodno priznate Konferencije bazira na izboru i odazivu vrhunskih predavača te predstavnika svih relevantnih sektora koji izlaganjem svojih konkretnih ideja i rješenja uče i inspiriraju druge pri implementacije Smart City rješenja.

Nakon uspješno održanog četvrtog po redu Zagreb Forum, sa zadovoljstvom možemo zaključiti kako kvalitetna suradnja predstavnika gradske uprave, akademske zajednice, poduzetničkog sektora i građana neupitno vodi ka stvaranju pametnih gradova koji bude vjeru i nadu u bolje sutra. S tom mišlju veselimo se novim izazovima koji će se naći pred gradovima i poduzetništvom, kao i pripremi novog Zagreb Forum za koji smo uvjereni da će iznjedriti nove, inspirativne projekte.

NOVICE

„OSVETA PRIVILEGIRANIH“: Naše je zdravstvo teško oboljeli pacijent

Autor: Anton Finderle

Zdrav čovjek ima tisuću želja, a bolestan samo jednu – da postane zdrav, poznata je i pomalo patetična rečenica, koja se koristi da se naglasi važnost zdravlja, ali i koristi u svrhu mobilizacije građana za skupljanje donacija u svrhu liječenja bolesnih. Jedna od stvari koja se povremeno pojavljuje u medijima je i najnovija „reforma“ zdravstvenog sustava, koja kao i bezbrojne prije nje pokušava izliječiti zdravstveni sustav, ponajprije u ekonomskom smislu, bez obzira što su prava pacijenata stavljena u potpuno drugi plan.

Prema podacima koji su izašli u javnost hrvatske su bolnice u prva tri mjeseca ove godine stvorile novih 160 milijuna kuna duga. Pitanje je dana kada će biti imenovani novi ravnatelji bolnica, a u sklopu najavljene reorganizacije, pred njima je velik zadatak – izliječiti teško bolesni bolnički sustav.

Da pojednostavimo, podsjetimo samo da građanin Hrvatske zapravo četiri puta plaća usluge zdravstvenog sustava. Prvi puta je to putem doprinosa iz plaće, no tu se godišnje skupi 73,64 posto (podatak iz 2012. godine) što je nedovoljno za cjelokupno funkcioniranje sustava. Drugi put se nadomješta iz Državnog proračuna, koji se puni porezima građana. Treći je put kroz dopunsko zdravstveno osiguranje, a četvrti i često najproblematičniji je put kroz privatna izdvajanja, što počesto dovodi i do korupcije u zdravstvu.

Gdje u zdravstvu novac curi?

„Novac curi kroz prste najviše zbog nedovoljne kontrole kvalitete i kontrole rada unutar bolničkih ustanova. Inzistirat ćemo na tome da bolnice svakih mjesec dana podnose financijsko izvješće – koliko je potrošeno za zaposlene, koliko se izdvaja za antibiotike i lijekove općenito te posebno za skupe lijekove, a posebno će se voditi računa i o godišnjim odmorima“, izjavio je slavnobitno ministar zdravlja Dario Nakić. Isti je otkrio za HRT kako će regionalne bolnice biti organizirane „sukladno položaju“. Po jedna takva bolnica nalazit će se u Osijeku, Slavonskom Brodu, Varaždinu, Rijeci, Zadru i Splitu. Dvije će biti u Zagrebu, a dvije subregionalne u Puli i Dubrovniku.

Mirko Štifanić u svojoj knjizi „Bolesno zdravstvo – osveta privilegiranih“ opisuje upravo ono što Nakić mačem i žezlom želi provesti - „Liječnik postaje sredstvo za smanjenje troškova u zdravstvu. Selektivno se poštuju pravila i etika struke, a zbog 'štednje' na štetu pacijenata nebriga postaje sastavni dio sustava. Ruši se ugled liječnika i čitave profesije, nestaje povjerenje i iskrena komunikacija između liječnika i pacijenta. Odvija se deprofesionalizacija, desocijalizira se zdravstvo, a pravo na zdravlje formalno se priznaje kao osnovno ljudsko pravo, a u stvarnosti je milostinja.“ Dakle, najave su takve da se mogu očekivati rezovi s aspekta javnih financija, ali i bitno pogoršanje usluga i prava pacijenata. Jer vratimo se na trenutak ministrovj izjavi – „Novac curi kroz prste najviše zbog nedovoljne kontrole kvalitete i kontrole rada unutar bolničkih ustanova“. Ponavljamo, najviše jer nedostaje nešto što se zove kontrola kvalitete i kontrola rada – kad se ove dvije stvari stave jedna pokraj druge lakše je razumjeti Štifanićev diskurs.

Primarna zdravstvena zaštita u raljama birokracije

Nadalje, očiti je problem i odnos primarne zdravstvene zaštite i liječenja u novim regionalnim bolnicama. U knjizi „O zdravstvu iz ekonomske perspektive“ Ivana Rašić Bakarić utvrdila je da se izdaci za primarnu zdravstvenu zaštitu kreću na razini 2,95 milijardi kuna. Pa kaže: Domovi zdravlja trebaju postati nositelji zdravstvene zaštite na primarnoj razini. Problem je mali broj preventivnih pregleda, rast upućivanja pacijenata specijalistima te relativno visok dnevni broj posjeta pacijenata. Svaki se sedmi pacijent upućuje na specijalistički pregled. Tako liječnika opće prakse dnevno posjeti 53,1 pacijent kojemu je sposoban posvetiti osam minuta svoga radnog vremena. Nedefinirana je košarica usluga kod timova opće/obiteljske medicine zbog čega su financijske kalkulacije različite. Primarna zdravstvena zaštita nije preuzela ulogu čuvara sustava. U većini zemalja EU-a primarna zdravstvena zaštita riješi oko 70 do 80 posto zdravstvenih slučajeva, a u Hrvatskoj tek oko 50 posto. Prebacivanja iz primarnog na specijalistički oblik usluge rezultat je slabosti postojećeg modela financiranja u kojem nema utvrđenih standarda.

Činjenica je da su domovi zdravlja zapeli u raljama birokracije i obavljaju više administrativnu ulogu te su tek puki ispisivači uputnica za daljnje liječenje, koje je u konačnici bitno poskupljuje i opterećuje kako javne, tako i privatne financije građana.

Kako piše Anto Bajo u prikazu knjige „O zdravstvu iz ekonomske perspektive“: „Od 1960. očekivano trajanje života produljilo se za 11 godina – na skoro 80 godina što će utjecati na kontrolu troškova i poboljšanje učinkovitosti. Političari zanemaruju tu činjenicu zbog kratkoročnog horizonta razmišljanja. Samo od 2000. do 2010. u visokorazvijenim zemljama prisutan je trend rasta potrošnje u zdravstvu s 9,9 na 12,4 posto BDP-a. Raste udio državne i smanjuje se udio privatne potrošnje. Veća je uloga privatnih osiguranja, ali se i smanjuje udio osobnih izdataka za zdravstvo. U Hrvatskoj u posljednjih deset godina zdravstvena potrošnja stagnira (7,8 posto BDP-a). Država bilježi natprosječan udio u potrošnji za zdravstvo čak 85 posto (središnja Europa 72, a zapadna 73 posto). Raste udio državnog proračuna i smanjuje se udio zdravstvenog osiguranja na 67 posto u 2010. U Hrvatskoj postoje brojne nepoznanice o strukturi financiranja zdravstva – različiti su podaci domaće statistike i one koju objavljuje Svjetska zdravstvena organizacije.“

Hip hip hura za korupciju

Većom najavljenom kontrolom sustava teško da će se povećati usluge zdravstvenog sustava, i vrlo je vjerojatno da će to dovesti do rasta korupcije u zdravstvu. Očito je da dosadašnje stanje u zdravstvu, koje je dovelo do toga da je korupcija prisutna, vodi do neravnopravnog tretmana među građanima. Famosne liste čekanja, slaba horizontalna povezanost zdravstvenog sustava u kojem se ne poštuje načelo supsidijarnosti, rezultira boljim položajem privatnog sektora u zdravstvu i privatnih izdvajanja, koji počesto znaju preći korupciju. Ljudi naravno, imaju potrebu da svoje zdravstvene probleme, rješavaju čim prije, čemu se sustav odupire.

Kod pacijenata je jedan od najvećih problema informiranje o javnom zdravstvu i njegovim mogućnostima, u čemu veliku ulogu igraju organizacije civilnog društva, od kojih su neke došle pod udar Domoljubne koalicije, čime im je otežano djelovanje.

Jelena Budak i Edo Rajh u tekstu „Korupcija u zdravstvu u Hrvatskoj: mit ili stvarnost?“ objavljenom u gore spomenutoj knjizi kažu da je: „Poznavanje prava pacijenata smanjuje neformalna plaćanja, posebice upoznavanje s obuhvatom usluga pokrivenih osiguranjem i službenih cijena zdravstvenih usluga. Privatizacija zdravstva kojom se ukida monopol na tržištu zdravstvenih usluga može biti korisna mjera za dokidanje korupcije. Najvažnija je svrha istraživanja osvještavanje problema. U Hrvatskoj ne postoje istraživanja javnog mnijenja u kojima građani iznose svoje stavove o kvaliteti javnog zdravstva. Korisno sredstvo je anketa o percepcijama javnosti o kvaliteti rada liječnika.“

Na kraju, možemo zaključiti da je najbolje biti zdrav i ulagati u svoje zdravlje, jer ukoliko obolite teško da će vam bolesni zdravstveni sustav, bez privatnog poticaja biti od veće koristi. Usprkos tome, puno toga ovisi i o sreći da vas zapadnu medicinski radnici s ljudskim licem, koji spašavaju živote u lošim uvjetima i neljudskim naporima.

ŽELJKO LOVRINČEVIĆ O BLOKIRANOJ POTROŠNJI

Banke ne žele jeftine kredite pa novac treba dati izravno građanima

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Vujčić ponudio kune uz fiksnu kamatu od 1,8% na rok od 5 godina, interes banaka slab

Ni kamata od 1,8 posto nije dovoljno primamljiva za hrvatske banke, a pitanje je bi li uzele ponuđena sredstva čak i da im je cijena niža. Hrvatska narodna banka provela je drugu strukturnu repo operaciju na kojoj su banke povukle samo 146 milijuna kuna. Radi se o sredstvima koja se odobravaju na rok od pet godina, uz fiksnu kamatu od 1,8 posto.

Ne pije vodu

Novost je to na hrvatskom tržištu novca kojom je središnja banka probila led u veljači ove godine kada je najavila da će bankama osigurati dvije do tri milijarde kuna kako bi potaknuli kreditiranje u domaćoj valuti. U veljači, na prvoj takvoj aukciji banke su upisale 565 milijuna kuna, no jučer je interes bio četiri puta slabiji. Puno je razloga za suzdržanost u bankarskoj industriji. Tvrtke i stanovništvo razdužuju se od 2008 godine, i da nema države, koja se obilato financirala kreditima, glavni posao bankarske industrije sveo bi se na utjerivanje starih dugova.

Tek u posljednje dvije godine banke su pojačale ponudu kunskih kredita, pa se tako cijena novih stambenih kredita spustila ispod 5 posto, a čak se i neki potrošački krediti mogu naći po kamati od 7 posto. Do prije par godina potrošački su krediti uglavnom imali dvoznamenkastu kamatu. No, ni ta cijena nije potaknula veću potražnju za kreditima. Guverner Vujčić kreditnu je politiku često uspoređivao sa žednim konjem koji ne želi piti vodu, HNB može osigurati novac, ali o bankama ovisi isplati li im se plasirati ga dalje. Željko Lovrinčević,

analitičar Ekonomskog instituta, komentira da bankama trenutačno ne treba nijedna valuta, ni kune, ni euri jer imaju viškove.

U francima, pak, u pojedinim bankama više nije moguće ni štedjeti. Višak iznosi oko deset milijardi kuna, zbog čega im Vujčićeva financijska injekcija nije zanimljiva. Istodobno s padom kreditne aktivnosti raste štednja, ali kamate na štednju pale su na simbolične iznose. Kraći rokovi oročenja, do tri ili šest mjeseci, donose samo 0,3 posto kamate, dok su kamate na jednogodišnja ili dvogodišnja oročenja pale ispod jedan posto. Osim slabe potražnje i jeftinog eura, cijenu novca ruši i deflacija.

Tiskanje novca

– Nismo mi izuzetak, cijela Europa se muči s time kako novac distribuirati od banaka prema korisnicima. Sve donedavno činilo se nestvarnim da bi ozbiljne institucije raspravljale o podjeli novca građanima, ali sad je sve više zagovornika podjele čekova građanima. Ako novac ne ide dalje od banaka, treba razmisliti o tome da ga se izravno dijeli građanima koji će ga sigurno potrošiti – ističe Lovrinčević. U eurozoni se prvo govorilo da bi svakom punoljetnom građaninu trebalo dati 500 eura, a sad se taj iznos polako diže i do 2000 eura, sve u želji da se zavrti novi potrošački ciklus.

Novac bi, dakako, tiskale središnje banke koje su od 2008. godine ubacile u bankarske trezore milijarde eura, no neovisno o tome nisu ubrzale oporavak niti su potaknule jače kreditiranje. Hrvatska se dodatno bori i sa svojim problemima, a Lovrinčević kaže da potražnja slabi i zbog demografskih kretanja. Mladi su ti koji troše, kupuju stanove, investiraju u djecu, dok su stariji ljudi zbog straha od budućnosti skloniji štednji.

– Krene li se s porezom na imovinu, to će dodatno potaknuti proces razduživanja – uvjeren je Lovrinčević.

Lovrinović: Ovaj kapitalizam može proizvesti puno više nego što ljudi mogu kupiti

Autor: Sandi Vidulić

Foto Duje Klarić / EPH

Predstavljanje knjige "Globalne financije" našeg poznatog ekonomskog stručnjaka dr. Ivana Lovrinovića u caffeu Lvxor bio je njegov prvi javni nastup otkad su mediji počeli nagađati da je on jedan od trojice Mostovaca koji će dati podršku Karamarku u Saboru. No, upitan hoće li glasati za opoziv Karamarku, spremno je rekao: "Na to pitanje ne odgovoram".

Hoćete li glasati po svojoj savjesti?

- Uvijek glasam po svojoj savjesti, tako sam i o Vladi glasao - kazao je Lovrinović, koji nije dao podršku ovoj Vladi.

Znači li to da nije bitno što kaže Petrov koji "mostovce" poziva da glasaju za opoziv Karamarka?

- Nemojte me sad vrtiti. Kad bude vrijeme i mjesto ja ću se izjasniti.

U Saboru ćete se izjasniti, nećete prije?

- Neću. Mjesto je Sabor, a vrijeme za izjašnjavaње će se zakazati – ostao je i dalje tajanstven Lovrinović i dodao u šali: "Pripremao sam se za ovaj odgovor, tako da me ne možete uhvatiti". No, s time što nije htio otkriti karte, samo je dolio ulja na vatru pričama kako i ovaj treći saborski zastupnik nije u dosluhu s Petrovom, odnosno da se Most rasklimao po pitanju smjene Karamarka.

Predstavljajući knjigu "Globalne financije" dr. Dubravko Radošević s Ekonomskog instituta u Zagrebu istaknuo je kako je Lovrinovićevo djelo informacija stručnjacima, ali i političarima o onom s čime se

suočavamo i što nas očekuje. Obojica stručnjaka najavila su da će svijet potresti još veća ekonomska kriza jer su periodični financijski problemi imanentni liberalnome kapitalizmu.

- Jedno od rješenja je u viđenjima temeljenim na Keynesovoj ekonomiji, sve do Stiglitz, da bi zemlje koje proizvode višak financija, trebale dio uložiti u dijelove svijeta gdje se stvaraju gubici da se osigura balans – smatra Lovrinović.

- Nije pošteno da je Europska unija Grčkoj davala kamate od preko 20 posto, dok su u nekim drugim dijelovima bile desetak puta manje – drži Lovrinović koji je zagovornik promjene monetarne politike, čime bi se smanjile kamate poduzetnicima i potaknulo proizvodnju, osobito izvoz.

- U krizi ljudi počinju štedjeti, što negativno utječe na proizvodnju. Na kraju svakog dana bankama u nas ostaje oko 15 milijardi kuna nepotrošenoga novca. Unatoč visokim zaduženjima, spašava nas za sada to što su u EU niske bankovne kamate. Ovaj trend će trajati još možda godinu dana, dotle se moramo trgnuti – upozorio je Radošević.

- Ovaj kapitalizam može proizvesti puno više nego što ljudi mogu kupiti. Da bi se kupovalo potrošačima je potreban novac, ali ovo što se događa u svijetu nije na tom tragu - kazao je Lovrinović i dodao da proživljavamo globalnu financijsku neizvjesnost u kojoj se urušava sustav dominacije Velike Britanije uz detronizaciju funte u međunarodnim relacijama, te je pitanje što će sada biti sa dolarom, osobito jer Kina raste i postala je bankar Amerike.

PREDSTAVIO KNJIGU

Lovrinović: Građani su taoci deviznog tečaja koji je fikcija

Autor: Hina

Lovrinović je rekao da se zalaže za europizaciju, a ne balkanizaciju koja se Hrvatskom proširila u komercijalnom bankarstvu

Ekonomski strateg i zastupnik Mosta Ivan Lovrinović danas je u splitskom Luxoru predstavio knjigu "Globalne financije" i pri tom ustvrdio kako su građani Hrvatske "taoci deviznog tečaja koji je fikcija".

Lovrinović je mišljenja da je Hrvatskoj potrebna monetarna reforma te smatra da je najveća obmana u Hrvatskoj problem stabilnog deviznog tečaja koji je, kako kaže, upropastio mnoge izvoznike.

"Hrvatska se u mnogim dijelovima približila praksi EU, kao primjerice u ekologiji, tehnološkim standardima, te pravima potrošača, no što se tiče financijskih usluga, monetarnog sustava i bankarstva tu je 'debelo' zaostala. Zato smo i pokrenuli izmjene Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci kako bi reformirali monetarni sustav, te pokrenuli vrlo važne promjene", rekao je te naveo kako se radi o tome da državna revizija svake godine nadzire financijsko poslovanje, da vodstvo HNB-a ne može imati više od dva mandata i drugo. To je, dodaje, minimum standarda koje imaju sve središnje banke u EU.

Još je kazao da se zalaže za europizaciju, a ne balkanizaciju koja se Hrvatskom proširila u komercijalnom bankarstvu.

Recenzent knjige Dubravko Radošević, sa zagrebačkog Ekonomskog instituta i bivši savjetnik predsjednika Stjepana Mesića za gospodarstvo, rekao je da je Lovrinovićeva knjiga zapravo znanstvena monografija. Podsjetio je da je zadnja takva knjiga na hrvatskom jeziku bila objavljena 1984. i da su iz takvih učili.

"Većina građana Hrvatske je s vremenom počela razmišljati o monetarnoj politici, dugovima, valutnim klauzulama, financijama, bankrotima, hipotekama, kamatama. Nešto što je prije bilo čisto akademski i o čemu su raspravljali znanstvenici. Slično će se dogoditi i sa globalnim financijama. Kriza je indicirana izvana, dogodio se veliki priljev kapitala, ali ga nismo znali usmjeriti i otišao je u sektor nekretnina. Štednja raste, a to u recesiji nije dobro", drži Radošević.

Zamoljen za komentar o trenutnoj političkoj situaciji, dopredsjednik HNS-a i gradski vijećnik Grada Splita koji je bio na promociji Srđan Gjurković je kazao kako je teško predviđati ako se netko pokušava držati vlasti na sve moguće načine, ali smatra da Vlada na ovaj način ne može funkcionirati.

"U Vladi se mora surađivati, moraju se rješavati problemi, ona mora operativno funkcionirati. Oni ne funkcioniraju i to je najgore za državu. Zbog njihova načina rada smo izgubili 2016., a bude li to trajalo izgubit ćemo i 2017." , izjavio je Gjurković te smatra da je rješenje u novim izborima.

LOVRINČEVIĆ O RASTU BDP-A

'Da nemamo baš nikakvu Vladu, gospodarstvo bi i dalje raslo'

Autor: Nikola Sućec

Dok se političari iz bivše i sadašnje Vlade prepucavaju oko toga tko je zaslužniji za rast BDP-a od 2,7 posto u prva tri mjeseca ove godine, profesor s Ekonomskog instituta u Zagrebu Željko Lovrinčević smatra da bi trebalo stati na loptu jer bi u ovim uvjetima naše gospodarstvo raslo i da nemamo baš nikakvu vladu

Gospodarski rast u prvom kvartalu posljedica je tri pozitivna čimbenika – niskih cijena goriva i energenata, turizma i niskih kamatnih stopa na globalnom tržištu, i ima vrlo malo, ako imalo veze s potezima domaće političke elite.

'Izrazito niske cijene energenta su vrlo bitno jer smo jako energetska ovisna zemlja. Drugi faktor je sigurnosna premija u turizmu – konkurentne destinacije imaju puno problema s nestabilnošću i to će do punog izražaja doći tek ovoga ljeta, dakle u trećem kvartalu. Treći čimbenik su niske kamate na svjetskim tržištima, pa javni dug još uvijek ne može ugušiti gospodarski rast', objasnio je Lovrinčević za tportal.

Zbog svega navedenog, Lovrinčević smatra da kad Vlada uopće ne bi postojala, Hrvatska bi i dalje imala gospodarski rast. Naravno, ako Vlada do kraja godine poduzme neke pozitivne aktivnosti, gospodarski rast mogao bi na razini cijele godine dosegnuti 2,5 posto.

Domaće gospodarstvo u prvom kvartalu raslo je ponajviše zbog nešto bolje osobne potrošnje. Lovrinčević misli da će na razini godine osobna potrošnja biti zaslužna za oko sedam i pol milijardi kuna dodane vrijednosti BDP-a, a Hrvatska dvostruko više novca potroši na otplatu kamata na dug zbog čega neće ostati ništa za povećanja standarda – mirovina i plaća.

'Budući da smo u deflaciji, a situacija u javnim financijama se ne popravlja, mi na razini godine ne možemo zaraditi pola onoga što nam treba za otplatu kamata - za povećanje standarda nam ne ostaje ništa', zaključio je.

PITANJE 'PRILJEVA MOZGOVA'

Zašto vrhunski strani znanstvenici ne dolaze u Hrvatsku i zašto činimo sve da tako i ostane

Autor: Tanja Rudež

Kako bi hrvatskog znanstvenika Nenada Bana preoteli Sveučilištu Kalifornija u Berkeleyu, na Švicarskom federalnom tehnološkom institutu (ETH) u Zürichu 2000. godine morali su promijeniti zakon. Prema dotadašnjim pravilima, poziciju docenta na ETH-u, "tvornici" nobelovaca gdje su, među ostalim, radili Einstein, Ružička i Prelog, nije mogao dobiti znanstvenik mlađi od 35 godina. A Ban je u to doba imao svega 33 godine. Stoga su na ETH-u promijenili zakon, što je otvorilo put ne samo za Bana nego i za ostale vrhunske mlade ljude, mahom strance.

- Na ETH-u je posve uobičajena komunikacija na engleskom jer tamo radi oko 60 posto stranaca. Znanstvene pozicije u Švicarskoj otvorene su istraživačima iz cijelog svijeta, a ETH uvijek bira najbolje osobe bez obzira na to odakle dolaze - rekao mi je nedavno Nenad Ban.

Kako bez domovnice?

S druge strane, kada je 2010. godine na Fizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta (PMF) u Zagrebu raspisan natječaj za profesorsko mjesto, na njega se javio niz odličnih fizičara iz cijelog svijeta. Bilo je to veliko iznenađenje jer je natječaj bio raspisan na hrvatskom jeziku, no onda se ispostavilo da jedan američki server prevodi sve takve natječaje u svijetu na engleski. Iako su na Fizičkom odsjeku željeli izabrati najboljeg kandidata, ubrzo su se ispriječile brojne administrativne prepreke. Među ostalim, od kandidata se tražila domovnica.

U međuvremenu, Hrvatska je ušla u EU pa domovnica više nije prepreka kako bi se na našim fakultetima i znanstvenim institutima trajno ili na znanstvenim projektima angažirali izvrsni strani znanstvenici.

- Mislim da u našem društvu, posebice u akademskoj zajednici treba sazreti svijest da budemo otvoreni prema svijetu i da privlačimo kvalitetne ljude izvana - ističe prof. Hrvoje Buljan, pročelnik Fizičkog odsjeka PMF-a na kojem trenutno radi osam stranih znanstvenika.

Studije o mobilnosti u znanosti u svijetu pokazuju da znanstveno-tehnološke velesile, koje su istodobno i gospodarski divovi, zapošljavaju veliki broj stranih znanstvenika. Prednjači Švicarska, koja ima čak 57 posto stranih znanstvenika, a slijede je Kanada (47 posto), Australija (45 posto), SAD i Švedska (38 posto) te Velika Britanija (33 posto). Na začelju su Italija s tri posto te Indija s jedan posto stranih znanstvenika, dok Hrvatska nije bila obuhvaćena istraživanjem. Iako nema službenu bazu, Agencija za mobilnost i programe EU navodi da je prema listi za ugošćivanje stranih istraživača (odobrenje za to izdaje Ministarstvo znanosti) u našoj zemlji od 2009. godine djelovalo 112 stranih istraživača.

- Neosporna činjenica jest: što je neka zemlja ili znanstvena institucija blagonaklonija u angažiranju najboljih znanstvenika, bez obzira na to otkud su, to su bolji znanost i tehnologija. Kad se, primjerice, pogleda postotak stranaca u top 20 institucija na Šangajskoj listu najboljih znanstvenika, dođe se do spoznaje da na njima radi oko 50 posto stranih znanstvenika - kaže Tome Antičić, ravnatelj Instituta Ruđer Bošković (IRB) u Zagrebu.

Istaknuo je da sada na Ruđeru rade 23 stranca, od kojih je osam stalno zaposlenih, među kojima i talijanski fizičar dr. Fabrizio Nesti (49). Rođen i odrastao u Toskani, gdje je diplomirao na Sveučilištu Pisa, a doktorirao na Međunarodnoj školi za napredni studij (SISSA) u Trstu, Fabrizio Nesti nedavno je Ruđeru donio milijun eura vrijedan projekt RBI-T-WINNING. Taj projekt, prvi koji je u sklopu programa OBZOR 2020 u Hrvatsku donio neki stranac, omogućit će Zavodu za teorijsku fiziku, gdje Nesti radi, da poveća kapacitete svojih istraživanja.

Jačanje atraktivnosti

- Hrvatska je znanost podfinancirana u odnosu na mnoge europske znanosti, čak i kada to usporedimo s cijenom života. Stoga nam se učestalo događa da dobri strani kandidati odbiju ponudu kad shvate kolika će im biti plaća i financiranje istraživanja. Ideja našeg europskog T-WINNING projekta je bila da pojačamo financijsku potporu svim znanstvenicima u našem Zavodu. To će dovesti do jačanja atraktivnosti našeg Zavoda, ali i Instituta i Hrvatske - pojasnio je dr. Nesti i istaknuo da Zavod za teorijsku fiziku već sada ima 20 posto stranih znanstvenika.

Percepcija stranaca

- Mislim da bi se percepcija stranaca, odnosno nehrvata u hrvatskoj znanosti trebala promijeniti: na njih bi se trebalo gledati kao na znanstvene Hrvate koji pomažu našoj znanosti. Primjerice, dok sam radila na Institutu Max Planck za astronomiju ili na Caltechu, nisu me percipirali kao strankinju jer sam pridonosila tim institucijama - kaže dr. Vernesa Smolčić, izvanredna profesorica na Fizičkom odsjeku PMF-a. Ova mlada astrofizičarka 2013., nakon 10 godina znanstvenog usavršavanja u Njemačkoj i SAD-u, vratila se u Zagreb. U ljeto 2013. Vernesa Smolčić postala je prva znanstvenica u Hrvatskoj koja je dobila sredstva Europskog istraživačkog vijeća (ERC) namijenjena istraživačima početnicima. Zahvaljujući 1,5 milijun eura ERC-ovih sredstava za istraživanja zvijezda i crnih rupa te dva manja projekta, dr. Smolčić formirala je međunarodnu grupu istraživača. - U mojoj grupi su četiri postdoktoranda izvana: Australka, Finac, Ukrajinka i Talijan te tri doktoranda Hrvata, dok četvrtog zapošljavamo. Za svako postdoktorsko mjesto javilo mi se desetak kandidata pa sam mogla izabrati najbolje suradnike. Iako sam se bojala kako će se moji postdoktorandi snaći u našoj sredini koja nije internacionalizirana kao na Zapadu, svi oni su jako zadovoljni - pojasnila je Vernesa Smolčić.

Ona je zajedno s Ruđerovim povratnicama dr. Ivom Tolić i dr. Anom Sunčanom Smith, koje su također dobile prestižne ERC-ove projekte, jedan od malobrojnih primjera brain gaina (priljev mozgova) u Hrvatskoj. - Da bi Hrvatska mogla imati značajniji brain gain, našim povratnicima mora se omogućiti da rade znanost kao da su ostali vani. Primjerice, na mome području to znači da povratnik mora dobiti adekvatan prostor za laboratorij, pristojan start-up paket, mogućnost natjecanja za projekte, domaće i međunarodne, mogućnost zapošljavanja odličnih studenata i, naravno, da u blizini postoji dovoljan broj izvrsnih kolega iz istog ili sličnog područja - rekla je dr. Iva Tolić. Ona se 2014. godine vratila na Ruđer, a prošle je godine dobila ERC-ov projekt vrijedan više od dva milijuna eura za istraživanja diobe stanice.

Dr. Ana Sunčana Smith, koja je prošle godine na Ruđer donijela 1,5 milijuna eura vrijedan ERC-ov projekt, najvažnijim čimbenicima smatra strukturnu, pravnu i financijsku stabilnost znanstvenog i visokoobrazovnog sustava, te političku volja da se znanost podigne na konkurentnu razinu.

- Samo će tada naša sveučilišta i instituti moći razviti politiku zapošljavanja, koja se, pak, mora voditi isključivo znanstvenom izvrsnošću. To je nužan uvjet za podizanje kvalitete, brain gain, ali i za zaustavljanje brain draina, koji je posebice u populaciji sa završenim fakultetima poprimio nekontrolirane razmjere - rekla je dr. Ana Sunčana Smith. - Najbolji mladi ljudi žele se usavršavati kod izvrsnih voditelja na renomiranim institucijama. Cilj svakog naprednog društva je omogućiti takav razvoj jer ti ljudi i njihov rad pridonose obrazovnom, tehnološkom i civilizacijskom napretku cijele zemlje. Nužno je da i naš sustav, osim deklarativno, prepozna tu potrebu. Primjerice, trebali bismo pojačati programe za povratak seniornih

znanstvenika i koji moraju biti prilagođeni specifičnim hrvatskim uvjetima, te uspostaviti sustav za postdoktorsko usavršavanje - istaknula je dr. Smith.

Privlačenje talenata

Iako se naša zemlja već desetljećima suočava s brain drainom (odljevom mozgova), o tom velikom problemu nema mnogo istraživanja, posebice ne novijeg datuma. Studija Svjetske banke iz 2007. godine sugerira da je sa stopom odljeva od 29,4 posto Hrvatska prva po odlasku visokoobrazovanih ljudi u Europi. Ulazak naše zemlje u EU te višegodišnja gospodarska kriza samo su pospješili taj trend, o čemu se gotovo svakodnevno ispisuju novinski članci. No, sa sličnim se problemom zadnjih godina bore i mnoge zemlje istočne, ali i južne Europe, poput Italije i Španjolske. "Odljev mozgova kao posljedica otvorenog tržišta rada dobro je poznata briga nerazvijenih zemalja, ali utječe i na zemlje južne Europe. U zemljama pogođenim odljevom mozgova to stvara protekcionizam jer one onda postaju zabrinute kako da zadrže svoje talente (vlastite državljane) umjesto da razmišljaju o privlačenju talenata, osoba koje nisu državljani", piše u članku "Brain drain/brain gain (with a focus on Spain)" objavljenom u magazinu Biofisica dr. Jesus Salgado sa Sveučilišta Valencia. Glavna teza toga Salgadova članka jest da zemlje koje sada pritišće brain drain moraju povećati mogućnosti, otvorenost i fleksibilnost u privlačenju izvrsnih stranih znanstvenika jer će tako otvoriti put i povratku svojih najboljih znanstvenika iz inozemstva.

- Ako želite zadržati naše najbolje i ako želite da se naši najbolji znanstvenici vrate, morate stvoriti najbolje uvjete za rad. Nitko neće ostati samo zato što mu je Hrvatska domovina. Ako ih pokušate limitirati nekim zakonskim obavezama i pravnim ograničenjima, oni će pobjeći i sigurno se neće vratiti - smatra Tome Antičić. Ističe izvrsnost, mobilnost i fleksibilnost kao temeljna načela na kojima se znanost razvija na Zapadu.

- Primjerice, na Cambridgeu je svejedno je li onaj tko je dobio projekt Englez, Škot, Rus ili Nigerijac. Imaš projekt, ti si prioritet. Taj stav je dobar i za znanost i za gospodarstvo. U Hrvatskoj toga nema: ovdje vlada uravnilovka, a naša je akademska zajednica zatvorena - istaknuo je Antičić.

'Hrvatska je gubitnik'

Da je manjak mobilnosti, odnosno cirkulacije ljudi, velika boljka hrvatskog znanstvenog sustava, smatra i dr. Paul Stubbs, znanstveni savjetnik Ekonomskog instituta te član Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. Porijelom Britanac, Paul Stubbs od 1993. godine živi u Hrvatskoj i dobro je upućen u stanje u našoj akademskoj zajednici, posebice u društvenim znanostima. - U Velikoj Britaniji nije moguće da na jednom radnom mjestu ostaneš cijeli radni vijek. I britanski znanstvenici u velikom broju odlaze raditi u druge zemlje, no istodobno su britanske institucije otvorene strancima. Tako se postižu mobilnost i cirkuliranje ljudi. Kad nema mobilnosti i cirkularnosti, postoje samo dobitnici i gubitnici. A Hrvatska je sada gubitnik jer ljudi samo odlaze - rekao je Stubbs koji kao veliki problem ističe i zatvorenost hrvatskog znanstvenog sustava. - Prema nacrtu novog Pravilnika o izboru u znanstvena zvanja, svaki ekonomist će za napredak u više zvanje morati imati dva rada na hrvatskom. To će odbiti izvrsne društvene znanstvenike iz inozemstva koji su zainteresirani doći raditi ovdje kako bi proučavali Hrvatsku kao postkomunističku i tranzicijsku zemlju - naglasio je Stubbs.

Da vrata naših znanstvenih institucija moraju biti širom otvorena stranim znanstvenicima, smatra i Iva Tolić.

- Mobilnost je ključna, naši znanstvenici trebaju ići van, a stranci trebaju dolaziti k nama. To je važno za razmjenu ideja, ali i kako bi najbolji ljudi dobili radna mjesta i projekte - rekla je Iva Tolić koja zasad u grupi nema strane znanstvenike. - Tek sam se nedavno preselila na Ruđer, a ozbiljnim i ambicioznim stranim znanstvenicima to je riskantna situacija. Nakon što objavimo nekoliko članaka koji će u cijelosti biti napravljeni na Ruđeru, potrudit ću se privući izvrsne strance u grupu - naglasila je Iva Tolić.

Hrvoje Buljan ističe da je jako važno stvoriti sredinu koja privlači izvrsne ljude, bez obzira na to odakle su.

- Nama je bilo jako važno da se Vernesa na Fizičkom odjelu osjeća sretno i zadovoljno, ali i da se vidi da okolina cijeni što se vratila, donijela novac i dovela ljude te sada radi s nama. Tako se stvara pozitivna atmosfera privlačenja dobrih znanstvenika. Naime, kvalitetni ljudi žele doći na institucije na kojima će biti okruženi izvrsnim znanstvenicima.

NAJVEĆI HRVATSKI PROIZVOĐAČ OBUĆE

85. godina rada - o "Borovu" kroz znanost i izložbu o povijesti cipele

Autor: S. Butigan

(Foto: ARHIVA/G. PANIĆ)

Tvrtka Borovo d.d., inače najveći hrvatski proizvođač obuće, obilježava ovih dana 85. obljetnicu rada. Riječ je, naime, o negdašnjem industrijskom divu bivše Jugoslavije kojeg je češki industrijalac Jan Bata osnovao davne 1931. godine, no i danas egzistira u vukovarskoj četvrti Borovo naselje.

U povodu obljetnice niz je zbivanja. "Borovo, mjesto gdje se ujedinjuju tradicija i moda, u povodu obljetnice otvara svoja vrata za slobodan obilazak proizvodnje kožne i gumene obuće", najavio je predsjednik Uprave Borova d.d, Gordan Kolundžić. Otvorena vrata bit će 7. lipnja od 9 do 11 sati na adresi Dr. Ante Starčevića 2D, a slijedit će svečana akademija u Gradskom muzeju Vukovar u dvorcu Eltz, uz izložbu "Povijest cipele". Također, Hrvatski državni arhiv i Državni arhiv u Vukovaru priredili su istog dana u 18 sati u Domu kulture (kino) u Borovu naselju prikazivanje arhivskih filmova i predavanje pod nazivom "Bata – Borovo 1931. – 2016."

U prigodi obilježavanja 85. godišnjice osnutka i početka rada tvrnice Bata/Borovo u Vukovaru i 25. godišnjice osnutka Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar" najavljen je za 9. i 10. lipnja znanstveno-stručni skup "Bata – Borovo (1931. – 2016.): povijesno naslijeđe i perspektive". Organizatori su Područni centar Instituta "Ivo Pilar" u Vukovaru i Borovo d.d. Skup se održava u Hrvatskom domu Vukovar, a na programu su brojna predavanja. Između ostalog, Vlado Horvat govorit će o vukovarskom području kao odabranoj lokaciji za tvornicu Bata u Borovu, Milan Balaban izlagat će o tvrtki Bata u ex Jugoslaviji, a Milan Ivanović o kombinatu Borovo na listi 200 najvećih poduzeća u Jugoslaviji u razdoblju od 1969. do 1989. godine. Također, predviđeno je i predavanje Ivane Bendra o tvornici Borovo kao "svjetlu hrvatskog otpora 1991. godine", a Irena Đokić i Marijana Sumpor govorit će o razvojnim perspektivama grada Vukovara, odnosno revitalizaciji Borova. U vrijeme trajanja skupa bit će i izložba "Uspomene na šport. Bata – Borovo (1931. – 2016.)". Znanstveno-stručni skup održavat će se pod pokroviteljstvom Ministarstva gospodarstva, Vukovarsko-srijemske županije i Grada Vukovara.

'I uz ovaj rejting politička kriza koštala nas je 500 mil. kuna'

Autor: Ana Blašković

Negativni 'outlook' znači da nam vrijeme curi, ili rejting mora pasti, ili će se prognoza popraviti, kaže Lovrinčević.

Za desetak dana, negdje baš kad se u Saboru bude tražio rasplet političke krize, u Zagreb stiže izaslanstvo Standard & Poor'sa. Nakon obilaska financijskih i ekonomski bitnih adresa, S&P će ocijeniti zaslužuje li Hrvatski rejting i dalje ocjenu 'BB' s negativnom prognozom.

Iz kaosa Vlade koja ne funkcionira pa je u zadnji čas zaustavljeno izdanje euroobveznica ministar financija Zdravko Marić ipak je poručio da njegova operativa ne staje te da je Hrvatska sposobna obraniti postojeću vjerodostojnost u očima investitora. Paradoks u cijeloj situaciji je da domaći ekonomski pokazatelji idu gore: industrija, trgovina, turizam i BDP rastu, deficit pada... Hoće li to biti dovoljno da agencije zažmire na političku krizu i odluku odgode za nekoliko mjeseci, kao što je to neslužbena praksa prilikom izbora? "Domaći rejting je de facto već snižen s ponudom prinosa na neuspjelo izdanje obveznica na međunarodnom tržištu jer je u tu visinu ugrađen politički rizik", kaže ekonomist Damir Novotny.

Dodaje da je, ako je točna glasina da je ponuđena cijena bila 500 baznih bodova iznad referentne kamatne stope na tržištu, riječ o nemjerljivo višoj cijeni koju investitori zahtijevaju u odnosu na ostale zemlje. Primjerice, kaže, Česi, koji poput nas nisu u eurozoni, plaćaju oko 120 baznih bodova iznad referentne stope. Novotny smatra da će teško u ovom trenu sam rejting zaroniti ispod trenutne razine, dvije stepenice ispod investicijskog praga, i izgubiti jedan 'B'. "Od toga nas štiti činjenica da smo članica Europske unije, koja je u formalnoj proceduri prekomjernog deficita. EU nam je velik štit, no prije ili kasnije Hrvatska će morati provesti reforme što investitori znaju pa zato nam i pristaju posuditi novac", smatra Novotny.

Ekonomist Željko Lovrinčević upozorava da negativni 'outlook' znači da nam vrijeme curi. "Ako je očekivanje negativno, onda rejting u određenom vremenu mora pasti, ili se očekivanje mora promijeniti nabolje. Isti princip vrijedi i u slučaju pozivnog očekivanja", kaže Lovrinčević dodajući da rejting u pravilu prati prognozu unutar godine dana. Ističe da nas je "rast premije rizika od početka političke krize na 360 baznih bodova iznad njemačkog bunda na ukupnu razinu duga 'koštao' dodatnih oko 500 milijuna kuna pri postojećem rejtingu".

Moguće je da će agencije pričekati rasplet situacije te ocjenu dati krajem godine, no tada će usporiti i pozitivni efekti izvana koji guraju ekonomiju, poput niske cijene nafte. "Sve ovisi o brzini raspleta krize. Što kraće ona bude trajala, tim bolje, ali nema garancija da će biti trajno otklonjena. Zbog nefunkcioniranja Vlade, polovica godine je potrošena, druga polovina je neizvjesna, a dosad se realno moglo riješiti 15-ak posto javnog duga 'liability managementom', zaključuje.

KUPOVNA MOĆ GRAĐANA

I Rumunjska nas je stigla, samo još Bugari imaju niži standard od nas

Autor: Ljubica Gatarić

Foto: Marijan Sušenj/Pixsell

Poljska i Češka prestigle su Sloveniju, kupovna moć u Hrvatskoj pala je u odnosu na prosječni BDP u EU za dva postotna poena

Rumunjska je dostigla Hrvatsku po visini stvarne pojedinačne potrošnje svojih građana. Kupovna moć i standard hrvatskih građana pali su na 58% prosječne kupovne moći u EU i samo je Bugarska ostala lošija od nas.

Objavio je to jučer europski statistički ured Eurostat koji tvrdi da je 2015. godine stvarna pojedinačna potrošnja po glavi stanovnika izražena u standardima kupovne moći varirala od 51 do 137% europskog prosjeka.

Pitanje kvalitete usluga

Najlošiji trojac čine Bugarska, Rumunjska i Hrvatska, a najbogatiji Luksemburg, Njemačka i Austrija. U odnosu na razdoblje prije krize, većina ostalih tranzicijskih zemalja smanjila je zaostajanje, a Hrvatska je nazadovala izgubivši dva postotna poena. Država s kojom dijelimo predzadnje mjesto digla je stvarnu potrošnju svojih građana za 8 postotnih poena od 2008. godine, a najbrže rastuća Poljska čak za četrnaest. Više od nas pala je Slovenija (za pet postotnih poena, na 74%), zbog čega su tu zemlju lani prestigle Poljska i Češka, a još ranije to je učinila i Slovačka. Danijel Nestić, istraživač Ekonomskog instituta, objašnjava da je "stvarna pojedinačna potrošnja" (Actual Individual Consumption AIC) po svojoj ideji najbolji pokazatelj blagostanja stanovništva.

Stvarnu individualnu potrošnju čine robe i usluge koje su pojedinci koristili u nekoj zemlji, neovisno o tome jesu li te robe i usluge platila kućanstva, vlade ili neprofitne organizacije.

– Šokantno je da nas je Rumunjska sustigla, premda se može postaviti pitanje je li kvaliteta neke zdravstvene ili obrazovne usluge identična. Postoje male metodološke ograde u identificiranju usluga koje pojedinac koristi, no metoda je ista za sve. Kad se evidentira zaostajanje kakvo smo mi imali, moraju se upaliti svi alarmi. Borimo se sami protiv sebe, jedni protiv drugih, a okruženje raste – kaže Nestić. Čak su i bivše jugoslavenske republike ostvarile određenu konvergenciju, standard je u Srbiji na 45% prosjeka EU, Crnoj Gori 52%, Makedoniji 40%, BiH 38%, a Turska ima isti prosjek kao i Hrvatska. Rumunjske su plaće 40% niže od hrvatskih, no kad se gleda paritet kupovne moći i što se za istu vrijednost može dobiti u pojedinoj zemlji, ispada da nam je kvaliteta života podjednaka. Hrvatska je skupa za svoje građane ima li se na umu da su cijene hrane samo 9% ispod europskog prosjeka, dok su prosječne neto plaće, primjerice, tri i pol puta niže od prosječnih plaća u Austriji ili Njemačkoj. U isto vrijeme hrana je u Rumunjskoj 36 posto jeftinija od europskog prosjeka.

– Naše su cijene na razini očekivanja za malu otvorenu zemlju koja nema domaću industriju i proizvodnju. Čim imaš neku domaću industriju, kao primjerice duhansku, tada su i cijene niže – ističe Nestić.

Skandinavija najskuplja

Kod nas su samo pušači u povlaštenom položaju u odnosu na pušače EU jer samo Bugarska ima nešto niže cijene cigareta od prosječnih u EU. Kod nas su cigarete 44% jeftinije od prosjeka. Bosna i Hercegovina ima 63% jeftinije cigarete, no s hranom, koja je samo 26% jeftinija od prosječnih cijena EU, također je daleko iznad platežnih mogućnosti tamošnjeg stanovništva. Gledaju li se ostale grupe prehrambenih proizvoda, cijene kruha i žitarica u Hrvatskoj gotovo su identične kao i prosječne u EU (samo su 6% ispod prosjeka), meso je jeftinije 23 posto, a mlijeko, jaja, sir i alkohol osam posto! Hrana je najskuplja u skandinavskim zemljama, a cijene u hrvatskim trgovinama i na tržnicama slične su kao u Španjolskoj ili Sloveniji.

– Hrvatska se počela malo oporavljati, ali drugi voze brže od nas, njihov je oporavak počeo ranije, brže se približavaju bogatijima, a zaključak svega je da nazadujemo. Ovo je vrijeme da se ključni nositelji vlasti zapitaju što mi to radimo – zaključuje Nestić.

Samo je Bugarima standard lošiji nego nama

Autor: Ljubica Gatarić/VL

Hrvatski građani pali su na 58% prosječne kupovne moći u Europskoj uniji.

Rumunjska je dostigla Hrvatsku po visini stvarne pojedinačne potrošnje njezinih građana. Kupovna moć i standard hrvatskih građana pali su na 58% prosječne kupovne moći u EU i samo je Bugarska lošija od nas. Objavio je to Eurostat koji tvrdi da je 2015. stvarna pojedinačna potrošnja po glavi stanovnika izražena u standardima kupovne moći varirala od 51 do 137% europskog prosjeka.

Najlošiji trojac čine Bugarska, Rumunjska i Hrvatska, a najbogatiji Luxemburg, Njemačka i Austrija. Cećina ostalih tranzicijskih zemalja smanjila je zaostajanje, a Hrvatska je nazadovala izgubivši dva postotna poena. Danijel Nestić, istraživač Ekonomskog instituta pojašnjava da je "stvarna pojedinačna potrošnja" po svojoj ideji najbolji pokazatelj blagostanja stanovništva.

"Šokantno je da nas je Rumunjska sustigla. Postoje male metodološke ograde kod identificiranja usluga koje pojedinac koristi, no metoda je ista za sve. Kad se evidentira zaostajanje kakvo smo mi imali moraju se upaliti svi alarmi", kaže Nestić. Čak su i bivše jugoslavenske republike ostvarile određenu konvergenciju, standard u Srbiji je na 45% prosjeka EU, Crnoj Gori 52%, Makedoniji 40%, a BiH 38%.

Ekonomski institut ponovno traži ravnatelja

Autor: Jadranka Dozan

Foto: Slavko Midžor/PIXSELL

Novo Upravno vijeće EIZ-a poništilo je prvotni natječaj i napokon raspisuje novi.

Upravno vijeće Ekonomskog instituta Zagreb napokon je objavilo novi natječaj za izbor ravnatelja, a rok za prijave je 60 dana. Nakon što je sa siječanjskim odlaskom Dubravke Jurline Alibegović u Vladu (Ministarstvo uprave) Institut krenuo u potragu za novom čelnom osobom, a natječaj okončan tako što je Znanstveno vijeće Upravnom vijeću EIZ-a između tri kandidatkinje predložilo izbor Maje Vehovec, stvari su zapele.

I sastav Upravnog vijeća, naime, u međuvremenu je promijenjen. Njegov novi predsjednik Drago Jakovčević za prvu sjednicu na kraju nije izašao s prijedlogom imenovanja već poništenja natječaja. Novo Upravno vijeće željelo je biti uključeno u proces izbora, a duljim rokom prijava navodno se nadaju i većem izboru. Trenutno je u ulozi v.d. ravnateljice Maruška Vizek.

ANALIZA

Propustili smo šansu, a dolazi 'mračna' 2017.

Autor: Marina Klepo

Foto Boris Kovačević / CROPIX

Moguće je da ćemo žaliti za propuštenom prilikom, za kamatnom stopom od oko 5% koju je ministar Marić nedavno odbio u Londonu

Predstavnici rejting agencije Standard&Poor's posjetili su Hrvatsku u tjednu kada je politička kriza bila na vrhuncu pa je za očekivati da će i njihova ocjena kreditne sposobnosti zemlje biti time intonirana. Neki od odabranih domaćina koji su s njima razgovarali kažu da ih je ovaj put posebno zanimalo razrješenje političke krize i izgledi da Hrvatska dobije stabilnu Vladu koja će provesti reforme.

- Moja je intuicija da će nam smanjiti kreditni rejting. Ono što ih posebno brine jest potencijalna stopa rasta Hrvatske koja trenutačno iznosi skromnih jedan posto. Da bi se ona povećala, neophodna je politička volja - objašnjava jedan analitičar. Njegov je dojam da su kolege iz S&P-a dobro upoznati s hrvatskim prilikama, da je politička scena izrazito fragmentirana i da u dogledno vrijeme nije realno očekivati stabilnu Vladu spremnu za promjene. - Probleme u političkoj sferi imali su i Slovenci, ali za razliku od njih koji u takvim situacijama mogu sjesti i dogovoriti se oko prioriteta zemlje, mi to, nažalost, nismo u stanju - pomalo rezignirano dodaje ovaj analitičar iz jedne državne institucije.

Ako S&P doista smanji kreditni rejting države, on će se spustiti za još jednu stepenicu u ionako problematičnom spekulativnom razredu. Hrvatska će imati istu ocjenu kreditne sposobnosti kao i Srbija. Sudeći po prinosima koje ulagači traže na hrvatske obveznice (na desetogodišnje obveznice sada iznosi 3,7 posto), u svoju cijenu oni su već ukalkulirali urušavanje rejtinga zemlje. A jednom kada je stvorena loša percepcija nju je teško popraviti. Što će to značiti za (re)financiranje obveza države?

Očekivani rast

Za razliku od 2016. godine koja je bila "pozitivna rupa" kada je riječ o dospjeću starih dugova, iduća je godina mnogo zahtjevnija. Prema brojkama koje navodi Zvonimir Savić, direktor Sektora za ekonomske analize u HGK, ove je godine na naplatu došlo 17 milijardi kuna, a iduće godine taj iznos raste na više od 28

milijardi kuna, "što u situaciji očekivanog rasta kamatnih stopa na svjetskim tržištima stvara velik izazov podmirivanja obveza".

Uvijek ima ulagača koji su spremni investirati u rizičniju imovinu, samo je pitanje po kojoj cijeni. Kako je rekao ekonomski analitičar Velimir Šonje, moguće je da hrvatske vlasti u skorijoj budućnosti budu žalile za propuštenom prilikom, za kamatnom stopom od oko pet posto koju su nedavno odbile u Londonu. A povećanje kamatne stope za jedan postotni poen dugoročno znači veći izdatak proračuna za gotovo jedan posto BDP-a (oko tri milijarde kuna).

Idealna godina

Ova je godina bila idealna da se provedu neke reforme i naprave nužne priprema za zahtjevnu 2017. godinu, ali prokockana je možda i posljednja šansa za ubrzanje rasta u srednjem roku. Sandra Švaljek s Ekonomskog instituta ističe da je Hrvatska danas u paradoksalnoj situaciji: gospodarski se rast ubrzava, unatoč političkoj krizi kakva u Hrvatskoj nije viđena u posljednjih 25 godina. Međutim, iz toga ne bi trebalo zaključiti da će gospodarstvo ostati imuno na političku krizu.

- Naprotiv, ako ona potraje, njezini će negativni učinci biti jasno vidljivi bilo kao slabljenje intenziteta oporavka ili čak kao nova gospodarska kriza - kaže Švaljek. Blagi oporavak kojem danas svjedočimo, dodaje, omogućili su čimbenici izvan domašaja domaće ekonomske politike, a to su nepovoljna politička situacija u konkurentnim turističkim destinacijama, niske cijene energenata i oporavljena inozemna potražnja. No, oni su privremenog karaktera i mogu nestati kao što su se pojavili.

S laganim rastom od prošle godine, BDP je sada na razini iz 2011. godine. To je još uvijek oko 10 posto manje od ukupnog "outputa" zemlje iz 2008. godine, ali je nadoknađen pad iz prve tri godine mandata Vlade bivšeg premijera Zorana Milanovića. Dva temeljna uzroka blagog oporavka, izvoz i potrošnja kućanstava, već pomalo blijede. Posljednji pokazatelji upućuju na sporiji rast izvoza roba, dijelom zato što se potrošio efekt ulaska u EU, a dijelom zbog slabije potražnje iz eurozone. K tome, kako upozoravaju analitičari: oscilacije rasta izvoza robe, kao i industrijske proizvodnje, vrlo su velike i upućuje na to da nešto nije u redu. Jednostavno, ne postoje činitelji koji bi u kontinuitetu vukli izvoz i industriju. Potrošnja kućanstava, drugi uzrok laganog rasta, također jenjava jer se u proteklom razdoblju uglavnom temeljila na jednokratnom efektu rasta neto plaća zbog smanjenja poreza na dohodak.

Slaba potražnja za kreditima i nastavak razduživanja, ne samo stanovništva već i poduzeća, sugerira da ni oporavak investicija nije izgledan. Investicije su malo porasle, ali su i dalje na niskoj razini i njihov doprinos BDP-u gotovo je zanemariv. Jedina nada ostaje turizam, ali treba uvijek imati na umu njegovu osjetljivost na svaki šum. Kako bi rekao ekonomist Željko Lovrinčević, sadašnje su okolnosti povoljne i da nitko ne sjedi u Banskim dvorima, ekonomija će rasti po stopi od 1,5 posto.

Politička nestabilnost, ističe Švaljek, događa se u uvjetima istodobne ekonomske nestabilnosti. Gospodarstvo pati od ozbiljnog manjka međunarodne konkurentnosti, zaposlenost je zabrinjavajuće niska, a stanje javnih financija neodrživo. - Uz ovakve temelje i bez ozbiljnog makroekonomskog upravljanja nema nikakvih izgleda da se postigne iole značajniji gospodarski rast u kratkom roku, a osobito nema izgleda za povećanje potencijalne stope rasta iznad jedan posto u srednjem roku - ističe Švaljek.

Očekivanja koja su, barem u početku, bila usmjerena na Timov tim sada se sele na neku novu Vladu i neke druge aktere. Kao dva najveća izazova u 2017. godini Savić izdvaja intenziviranje napora za korištenje fondova EU i oporavak tržišta rada. - Korištenje fondova EU mora se dodatno nametnuti kao jedan od prioriteta Vlade jer, prema procjenama Hrvatske gospodarske komore, korištenje punog potencijala sredstava fondova kohezijske politike EU Hrvatskoj bi moglo uvećati stopu rasta BDP-a za 2-3 postotna boda - kaže Savić. Kada je u drugom prioritetu, objašnjava da se Hrvatska nalazi među pet najlošije rangiranih zemalja EU gledajući brojne pokazatelje tržišta rada: stopu nezaposlenosti, stopu zaposlenosti, udio

dugotrajno nezaposlenih u aktivnom stanovništvu, udio vrlo dugotrajno nezaposlenih u aktivnom stanovništvu, stopu nezaposlenosti mladih, stopu aktivnosti stanovništva te prosječno trajanje duljine radnog vijeka zaposlenih.

Kako su poduzeća prezadužena, a ekonomija u cjelini nema kapitala ili financijske snage da uđe u ozbiljniji posao, uvriježeno je mišljenje da kao jedina šansa ostaju strani investitori. Da bi oni došli, pak, potrebno je provesti strukturne reforme i poboljšati investicijsku klimu. Međutim, velika konkurencija u natjecanju za strane ulagače, neatraktivnost Hrvatske i slaba kapacitiranost ne ostavljaju mnogo nade da će strana ulaganja u skorije vrijeme igrati važniju ulogu u oporavku zemlje. Istodobno, interes za investicije ne pokazuju ni mahom dugovima opterećena domaća poduzeća.

- Ako biznis ne može podnijeti teret obveza i u procesu je razduživanja, onda u ovom trenutku veću ulogu mora preuzeti država - objašnjava. Pitanje je samo što može učiniti država koja je i sama opterećena dugom i deficitom. Ako je to cilj, odgovara ovaj ekonomist, iz proračuna su uvijek moguća veća izdvajanja za investicije koja bi, u javno-privatnom partnerstvu, išla u profitabilne projekte i one od javnog interesa.

Neki su ekonomisti posljednjih godina hvalili i zazivali aktivniju ulogu centralnih banaka, ali na globalnoj sceni velik je broj i onih koji ukazuju ograničenost njihovih politika, uključujući stvaranje iluzije jeftinog novca. Među njima je Mohamed A. El-Erian, poznati američki ekonomist koji ističe da je u ova krizna vremena, začinjena brzim tehnološkim promjenama, uloga političkih aktera zahtjevnija nego ikad. U nekim zemljama, kaže on, preduvjet za oporavak ekonomije je promjena načina razmišljanja, bolji analitički instrumenti, veća odgovornost nositelja političkih odluka te izbjegavanje "pretjeranih ideoloških rasprava".

Prepisivanje proračuna

Kritizirajući nedovoljno aktivne fiskalne vlasti, kaže da se njihova politika u većini zemalja "svela na prepisivanje prošlogodišnjih proračuna". Od njih se očekuje mnogo više, kaže El-Erian, od ulaganja u javnu infrastrukturu, snažnije suradnje javnog i privatnog sektora, do uvođenja poreza poticajnih za investicije, inovacije i poduzetništvo. Prezadužene zemlje, pak, morale bi se više fokusirati na restrukturiranje i konverziju duga, državnog i privatnog. Kada je riječ o dugovima države, ministar financija Zdravko Marić proteklih je mjeseci počeo razgovore s institucijama poput Svjetske banke i EBRD-a o tome kako skupe kredite zamijeniti povoljnijim, ali u tom procesu nije se ni stiglo daleko otići. U slučaju privatnog sektora, osobito donošenja mjera za rješavanje loših kredita poduzeća, sve je ostalo na dobrim namjerama.

No, ostaje pitanje kako doći do konstruktivne politiku koja će provoditi sve reforme. Pozivajući se na svoje bogato iskustvo, uključujući i sudjelovanje u rješavanju dužničke krize u Južnoj Americi tijekom 80-ih godina prošlog stoljeća El-Erian piše da je za to potreban "trenutak Sputnik", koji političare ujedinjuje oko zajedničke vizije i nacionalnih ciljeva. Ime mu je dodijelio prema događaju iz kasnih 50-ih godina kada se SAD probudio iz sna, shvativši da je SSSR poslao satelit u svemir. Na "nacionalnu prijetnju" politička klasa odgovorila je tako da je SAD ubrzo preuzeo vodstvo u svemirskoj igri.

- Treba se nadati ekonomskom Sputniku - kaže ovaj ekonomist.

OKRUGLI STOL O II. STUPU

Novi izbori zaustavit će gospodarski rast

Autor: Luka Fišić

Hrvatska je pred novim izborima, politička situacija nestabilna, odluke ministra posljednje vlade kontroverzne, najavljenih reformi nigdje, a nacrt proračuna gotovo je identičan onom prethodnom. No, istovremeno gospodarstvo zemlje u posljednja tri kvartala raste najvećim stopama od velike krize 2008 godine. Poduzetnici napola u šali, napola ozbiljno, govore kako im najbolje ide kada Hrvatska nema vladu.

Voditelj ureda Europske investicijske banke Anton Kovačev smatra kako su stranim investitorima mnoge druge strane važnije, nego politička situacija u zemlji. Njegov suparnik u ovoj klub ekonomist Željko Lovrinčević nikako se ne slaže s tom konstatacijom. – Vremena za reforme nemamo, a još 6 mjeseci političkog preslagivanja, koje će kulminirati novim izborima odvest će Hrvatsku u propast, zavapio je Lovrinčević. Kome više vjerujete? Bojite li se kraha hrvatskog gospodarstva kao rezultata još jednih parlamentarnih izbora? Dajte svoj glas Kovačevu ili Lovrinčeviću te pomognite rasplamsati raspravu britkim i analitičkim komentarima.

Željko Lovrinčević, ekonomist

Nemamo još par mjeseci na bacanje

Hrvatska nema vremena. S početkom reformi je trebalo početi još jučer. Nemamo još par mjeseci na bacanje koliko će proteći do sljedećih parlamentarnih izbora. Situacija je alarmantna. Hrvatska će još godinama ostati država s najvećom premijom rizika u EU nakon Grčke, a od eura smo daleko barem petnaest godina. Ova politička stabilnost i najavljeni izbori još će povećati razinu rizika. Imamo za krajnju provedbu reformi još maksimalno dvije godine i zato sam se uvijek zalagao za radikalnije rezove u proračunu 2016. jer vremena za gubljenje nemamo.

Anton Kovačev, voditelj ureda Europske investicijske banke

Belgija je bez ikakve vlade funkcionirala vrlo dobro gotovo dvije godine

Belgija je bez ikakve vlade funkcionirala vrlo dobro gotovo dvije godine. Moramo biti svjesni da su stranim investitorima od domaćih političkih razmirica, a time i prijevremenih izbora i pada vlade, puno važniji neki drugi pokazatelji. Glavne prepreka većim ulaganjima su izostanak strukturnih reformi, odnosno pravne zaštite, jednostavnosti birokracije i pravila te troškovna neizvjesnost i neisplativost. To je i ono što će odlučiti u kojem će smjeru hrvatsko gospodarstvo krenuti, puno prije nego hoće li biti prijevremenih izbora i toga imamo li vladu.

Za RH dulje razdoblje jeftinog novca

Autor: Ana Blašković

Foto: R. Anić/PIXSELL

Ekonomski analitičari smatraju da će najvišu cijenu platiti sami Britanci.

Dok se Europa oporavlja od šoka da je Brexit ipak izglasan, sve se više govori o cijeni britanskog izlaska iz EU, kako na ekonomskom tako i političkom planu. Željko Lovrinčević iz Ekonomskog instituta ističe da neposrednih šteta Brexita za Hrvatsku nema s obzirom na skromnu direktnu robnu razmjenu.

"Rezultati referenduma sigurno će odgoditi odluke FED-a o podizanju referentnih kamatnih stopa čime si je Hrvatska posljedično 'kupila' još najmanje pola godine jeftinog novca", kaže Lovrinčević. Znakovito je što su tržišta kapitala najviše reagirala u zemljama poput Španjolske i Portugala, rubnim zemljama EU koje ovise o inofinanciranju. Unatoč niskoj cijeni kapitala u svijetu, a govorimo o globalnom presedanu da više od 40% svjetskog portfelja državnih obveznica nosi negativne prinose, za nas je vrlo neizvjesno što će presuditi rejting agencije. Lako se može dogoditi, kaže naš sugovornik, da nam kombinacija domaće političke i postbrexitovske neizvjesnosti presudi te nam rejting bude korigiran naniže.

"Posljedice će osjetiti Britanija kroz pad BDP-a puno više nego ostalih 27 članica Unije", smatra ekonomist Boris Cota, dodajući da u tom slučaju nema dileme da će gospodarski pad pratiti rast nezaposlenosti. Nakon populističke kampanje, sad je vrijeme za promišljanje, ali i jačanje integracije unutar Unije. Damir Novotny drži da je britanska odluka posljedica igre neodgovornih političara iz Konzervativne stranke, a slične tendencije sad prijete i ostatku Europe. "Britanska ekonomija prije ulaska u EU bila je izrazio nekonkurentna, da bi im Unija stvorila velik broj ranih mjesta, biznisa i finacijski sektor. Ako dođe do izlaska, a mislim da sve ide prema nekom kompromisu da Britanija bude neformalni član posebnog statusa, stradao bi primarno finacijski sektor", kaže Novotny.

Maruška Vizek predviđa kako će najveću štetu pretrpjeti Britanija

Autor: hrt/direktno.hr

Povodom Brexita na HRT-u je gostovala ekonomska analitičarka s Ekonomskog instituta Maruška Vizek. Istaknula je kako europski proračun u 2015. iznosio je 142 milijarde eura, od kojih su Britanci uplatili 16 milijardi, odnosno 11 posto, znatno više od većine drugih članica. S druge strane, isplaćeno im je mnogo manje, tek 5 i pol milijardi.

Kako u toj usporedbi prolazi Hrvatska?

U prošloj godini uplatili smo u zajednički proračun manje od 400 milijuna eura, što je tek 0 cijelih 3 posto, a kroz različite fondove povukli smo 556 milijuna i zaključili prošlu godinu s plusom od 162 milijuna eura.

Što dalje?

Teško je reći što će se dogoditi, odnosno hoće li EU ići prema tome da poveća doprinose svih članica ili će smanjiti udjele koje zemlje članice povlače iz proračuna. Ali, ono što treba imati na umu je da europski proračun predstavlja tek otprilike 1% cjelokupnog BDP-a EU. Dakle, to je za europske prilike maleni proračun, rekla je Vizek.

Definitivno bilo kakav oblik neizvjesnosti, a ovo zaista je jedna velika neizvjesnost, imaju neposredne učinke na ekonomski rast i aktivnost. Zbog toga što kad imate neizvjesnost, kućanstva odgađaju kupnju skupljih predmeta, kompanije manje investiraju i to se na kraju pretvara u manji i usporeniji gospodarski rast. Međutim, ovdje mi se čini da će najveću štetu ipak osjetiti britanska ekonomija, istaknula je.

Mislim da je ovo trenutačni poremećaj na tržištu, koji ne mora biti dugotrajnijeg karaktera ako rastava između Ujedinjenog Kraljevstva i EU bude čista i bezbolna. Dode li do dodatnih reperkusija i ako druge države članice, pogotovo one bogatije, budu tražile neke svoje referendume i najavljujvale mogućnost izlaska, u tom slučaju bi se ta neizvjesnost definitivno mogla očitovati kao dodatno povećanje cijene zaduživanja za Hrvatsku, a onda u tom slučaju imamo velik problem, zaključila je Vizek za HRT.